

Handleiding integratie peuterspeelzaal en kinderdagverblijf

Hulpmiddelen voor het management

Marja van Dijk (JSO)
Liesbeth Schreuder (NIZW)

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Hoofdstuk 1 Visieontwikkeling	7
Hoofdstuk 2 Leidsters	11
Hoofdstuk 3 Overleg met ouders	17
Hoofdstuk 4 Aanpassingen in de organisatie	19
Hoofdstuk 5 Evalueren	25
Hoofdstuk 6 Stappenplan	31
Hoofdstuk 7 Voorbeelden	33
7.1 Eén team voor peuterspeelzaal en kinderdagverblijf	33
7.2 Een 3-plus groep in 's Gravenzande	36
7.3 Projectplan integratie peuterspeelzaal en kinderdagverblijf te 's-Gravenzande	38
7.4 Projectplan “Integratie peuterspeelzaalwerk-kinderopvang” in de gemeente Moordrecht	40
7.5 Projectplan (concept) kinderopvang de Petteflet in Sliedrecht	41
Bijlage 1 Pilots	51
Bijlage 2 Checklist “Voordelen van integratie”	53
Bijlage 3 De stellingen	55
Bijlage 4 Combinatiefuncties	57

Voorwoord

Deze publicatie gaat over kindercentra die peuterspeelzaalwerk en kinderopvang meer op elkaar willen afstemmen. Dit proces kan leiden tot de integratie van beide werksoorten. Er zijn verschillende gradaties in deze integratie.

1. *Totale integratie* veronderstelt het samengaan van de twee werksoorten tot één voorziening voor opvang en speelgelegenheid, waarbij het onderscheid tussen kinderopvang en peuterspeelzaalwerk verdwenen is.
2. Het kindercentrum kan ook alleen *inhoudelijke integratie* nastreven. Met inhoudelijke integratie wordt bedoeld dat er voor kinderen een aanbod voor opvang en speelgelegenheid in het kindercentrum is, terwijl peuterspeelzaal en kinderdagverblijf financieel en organisatorisch wel gescheiden voorzieningen blijven.
3. Je kunt ook *samenwerken* om peuterspeelzaalwerk en kinderdagverblijf allebei te kunnen aanbieden. Bij samenwerken blijven de twee werksoorten inhoudelijk en organisatorisch herkenbaar en voor een deel ook gescheiden opereren. Er wordt dan op onderdelen samengewerkt, bijvoorbeeld in een gezamenlijke 3-plus groep, gezamenlijke activiteiten of een gezamenlijk pedagogisch beleidsplan.

Landelijk beleid

In verschillende beleidsstukken wordt integratie of samenwerking aangeraden. Op 31 oktober 2003 heeft de regering een toekomstvisie gegeven op de voorzieningen voor de jeugd. Voor basisvoorzieningen zoals peuterspeelzalen, kinderdagverblijven, basisschool en welzijnswerk streeft het kabinet naar meer samenhang in de voorzieningen en een doorlopende ontwikkelingslijn voor 0-12 jarigen. Hiervoor zijn drie varianten: samenwerking en goede afspraken tussen huidige voorzieningen; twee sterke voorzieningen 0-4 jaar en 4-12 jaar; of één geïntegreerde voorziening 0-12 jaar. De bedoeling is dat Operatie Jong deze varianten nader gaat uitwerken. Operatie Jong is samenwerkingsverband van verschillende ministeries, gericht op het wegnemen van belemmeringen in het werken voor de Jeugd. Zie verder: www.operatiejong.nl

Hulpmiddel voor management

Het management dat het peuterspeelzaalwerk en de kinderopvang inhoudelijk wil laten samenwerken en wellicht in de toekomst wil toegroeien tot één kindercentrum "voor opvang en spelen", moet een proces van visieontwikkeling tot evaluatie doorlopen met de leidsters en de ouders. Daarnaast moet het management de organisatie aanpassen aan de nieuwe situatie.

Een nieuw aanbod komt niet van de een op de andere dag tot stand. U vormt zichzelf eerst een beeld van de situatie die u wilt nastreven en bespreekt dit in de organisatie. Om daadwerkelijk te kunnen starten met een veranderingstraject moet er overeenstemming zijn op bestuurlijk niveau. En in het geval dat de peuterspeelzaal en het kinderdagverblijf tot verschillende stichtingen behoren, moet er instemming komen van twee besturen. Het management van de peuterspeelzaal en het kinderdagverblijf zullen hierin samen optrekken. De integratie wordt eerst als een experiment en op een projectmatige manier ingevoerd en na positieve evaluatie geïmplementeerd.

Deze handleiding biedt enige methodieken om dit proces te doorlopen, aanwijzingen voor reorganisatie en voorbeelden van projectplannen en vormen van integratie en samenwerking. De inhoud is gebaseerd op de ervaringen van een aantal pilots die in het kader van het project integratie peuterspeelzaalwerk-kinderopvang in Zuid-Holland en in de rest van het land hebben uitgevoerd. Het ZOK (nu JSO) heeft de pilots in Zuid-Holland intensief begeleid en de werkvormen mede ontwikkeld en uitgeprobeerd. Het NIZW heeft regelmatig informatie gekregen van de overige pilots over hun proces. Deze ervaringen samen hebben geleid tot deze werkmapp. Hun namen en adressen vindt u in bijlage 1.

De handleiding is een eerste versie. Op basis van ervaringen zal hij in 2005 worden aangepast. Wij houden ons dan ook aanbevolen voor verbeteringen en aanvullingen vanuit de gebruikers van deze werkmapp.

Utrecht/Rotterdam april 2004

Marja van Dijk, JSO, (m.van.dijk@jso.nl)
Liesbeth Schreuder, NIZW (l.schreuder@nizw.nl)

Hoofdstuk 1 Visieontwikkeling

Voordat u besprekingen aangaat over een verandering in het aanbod met collega's, besturen, leiders, ouders of de gemeente, moet u zelf een beeld voor ogen hebben van wat u wilt bereiken en waarom u dat wilt. Een presentatie van het eindplaatje en uw argumenten daarvoor is een goed startpunt van het integratieproces. Daarnaast is het belangrijk om tijdens de presentatie aan te geven welke vragen en twijfels u er zelf bij heeft en waarover u meningen en advies van anderen nodig hebt. In dit hoofdstuk vindt u de informatie waarop u uw presentatie kunt baseren.

Presentatie

In dit hoofdstuk staat een globale schets van een presentatie, die u kunt houden voor het team, de ouders, het bestuur of de gemeente. Uw presentatie bestaat uit:

1. Schets van het model
2. Argumenten die hiervoor pleiten
3. Het gezamenlijk doornemen van de checklist van voordelen
4. Het inventariseren van knelpunten en nadelen
5. Afspraken voor een vervolg

Hieronder staat de informatie waaruit u de bovenstaande presentatie kunt samenstellen. Niet alle modellen en argumenten zullen gelden voor uw situatie. U moet dus uit onderstaande informatie selecteren wat voor u van toepassing is. Aan het einde van de presentatie kunt u de checklist met voordelen laten invullen en de nadelen inventariseren die uw toehoorders voelen opborrelen. Op basis van die twee inventarisaties kunt u een projectplan maken.

1. Schets van het model

Van apart kinderdagverblijf en peuterspeelzaal kunnen we toegroeien naar algemene kindercentra die speelzaalwerk en kinderopvang aanbieden met één team, in één gebouw. De kinderen komen er allemaal spelen en sommige kinderen blijven langer vanwege het werk van hun ouders.

Hoe zou dat er bij ons uit kunnen zien? Wij worden:

(Maak een keuze tussen:)

Een peuterspeelzaal die ook opvang aanbiedt

De meeste peuters komen tussen 9-12 uur. Sommige peuters kunnen eerder komen en blijven tot het einde van de middag. Zij spelen dus niet alleen, maar eten en slapen er ook. Er is een extra ruimte voor de opvang van baby's. Of we bieden alleen opvang vanaf 2 jaar.

Een kinderdagverblijf dat ook peuterspeelgroepen aanbiedt

Er komen kinderen voor de hele dag en tussen 9 en 12 worden de "opvangpeuters" samengevoegd met de peuters die alleen voor de speelgroep komen. Deze laatste peuters worden om 12 uur weer opgehaald.

Een kindercentrum met peuterspeelgroepen en opvanggroepen

De ontmoetingsmomenten kunnen verschillend worden ingevuld:

- alleen bij buitenspelen, in de hal of bij feesten.
- elke dag tussen 9 en 12 door het samenvoegen van groepen in een zogenaamde "combigroep".
- elke dag of enkele dagen per week op bepaalde tijden verspreiden alle kinderen zich over het hele kindercentrum om naar keuze mee te doen aan de georganiseerde activiteiten (open deuren beleid).
- elke dag op bepaalde tijden kleine groepjes met één leidster maken om gerichte activiteiten te gaan doen.

Een peuterspeelzaal met opvang via samenwerking met de BSO

Dat betekent dat de BSO op de peuterspeelzaal een opvangaanbod doet voor een groep jongere kinderen (bijvoorbeeld vanaf 3 jaar). Deze driejarigen worden na schooltijd gecombineerd met de schoolkinderen die naar de BSO komen.

2. Argumenten die hiervoor pleiten

(maak een keuze tussen:)

We hebben hetzelfde doel

Peuterspeelzalen en kinderdagverblijven werken allebei met peuters in groepen. De doelen ten aanzien van de peuters zijn hetzelfde: peuters samen laten spelen en een bijdrage leveren aan hun ontwikkeling. Dat kunnen we net zo goed samen doen. Hoewel we hetzelfde doel hebben, doen we het in de praktijk verschillend. Over het algemeen heeft de peuterspeelzaal een gestructureerd programma met meer georganiseerde activiteiten. Het kinderdagverblijf geeft juist meer ruimte aan vrij spel. Uit de praktijk blijkt dat oudere peuters vaak toe zijn aan meer uitdaging. Zij vinden het leuk om vanuit hun vertrouwde groep naar een speciale plek te gaan om leeftijdsgerichte activiteiten te doen. Zeker in een verticale groep kan het kinderdagverblijf dat niet altijd bieden.

We hebben hetzelfde werk

Peuterleidsters in peuterspeelzalen en kinderdagverblijven hebben dezelfde opleiding en dezelfde taken. Ze staan voor dezelfde uitdagingen. Bijvoorbeeld: hoe maak je een leuk en afwisselend dagschema, hoe organiseer je een goede en drukbezochte ouderavond, nemen we een gehandicapt kind op in de groep en welke aanpassingen zijn dan nodig? Voor de uitoefening van hun werk hebben ze ook dezelfde informatie nodig: ze moeten dezelfde vakliteratuur lezen, nieuwe ontwikkelingen bijhouden. We versterken dus elkaar als we in één team zitten. Bovendien kunnen we van elkaar leren. Een leuke mogelijkheid is ook dat je als leidster meer mogelijkheid krijgt om eens van baan of uren te wisselen door in een andere groep te gaan werken.

Voor alle kinderen uit de wijk

Werkende ouders brengen hun kind naar de ene hoek van de straat en thuisouders naar de andere hoek. Dat betekent dat peuters van werkende ouders hun vriendjes uit de straat niet tegenkomen als hun ouders niet werken. Ze kunnen elkaar wel ontmoeten als wij gaan samenwerken. Dan zijn we ook de ongewenste scheidingen kwijt, bijvoorbeeld rijke tweeverdieners kinderen in het ene kindercentrum en kinderen van niet werkende ouders in het andere.

VVE voor iedereen die het nodig heeft

De VVE-programma's en speciale taalprogramma's (Kaleidoscoop, Piramide, Startblokken, Ik ben Bas e.a.) worden nu nauwelijks in kinderdagverblijven aangeboden omdat daar te weinig kinderen uit achterstandssituaties zitten. Zij zouden via de integratie met de peuterspeelzaal alsnog gezamenlijk met de speelzaalkinderen aan het programma kunnen meedoen.

Wens van de ouders

Veel ouders met een kind op het kinderdagverblijf willen hun kind ook graag op een peuterspeelzaal brengen, zodat hij vast wat vriendjes van de toekomstige basisschool gaat ontmoeten. Ook vinden ze een peuterspeelzaalprogramma vaak aantrekkelijk voor hun peuter vanwege het gestructureerde karakter ervan. Ze hebben bovendien meer kans om een kindercentrum bij hen in de buurt te vinden als opvang wordt gekoppeld aan speelzaalwerk. Omgekeerd vinden met name ouders van allochtone kinderen het prettig als hun kind ook Nederlandse kinderen tegenkomt (in verband met de taal en de integratie). Voor een "zwarte" speelzaal kan dit een argument zijn om met het kinderdagverblijf samen te werken/ te integreren.

Goedkoper en efficiënter voor speelzaal en kinderdagverblijf

Efficiencywinst is belangrijk, zeker in een tijd van gemeentelijke bezuinigingen. De winst kan zitten in gezamenlijk gebruik van inrichting en materialen, betere bezetting van de groepen en gezamenlijk gebruik van overhead.

- Inrichting en materialen: De kinderen zijn van dezelfde leeftijdsgroep en gebruiken dus hetzelfde speelgoed, meubilair, e.d. Voor peuterspeelzalen is dit daarom een betere combinatie dan die tussen peuterspeelzaal en BSO, omdat de leeftijdsgroep daar verschilt en je dus ander meubilair en speelgoed nodig hebt.
- Bezetting en gebruik van ruimtes: een kinderdagverblijf kan onderbezetting in de groep of leegstand van ruimtes opvullen met een speelzaalaanbod. Omgekeerd worden de ruimtes van de peuterspeelzaal beter benut als daar de rest van de dag ook opvang kan plaatsvinden.

- Overhead: gezamenlijke cursussen, delen van vakbladen, gezamenlijk investering in een programma, meer armslag bij het verdelen van niet-groepsgebonden taken tussen leidsters en minder management-uren nodig dan bij twee aparte voorzieningen: dit levert ook financiële winst op.

Grote sector heeft meer macht

We worden zo een duidelijke sector voor 0-4 jarigen. Ouders, journalisten, leerkrachten van de basisschool hebben vaak moeite met het onderscheid tussen peuterspeelzaal en kinderdagverblijf.

In lijn met landelijke adviezen

Het kabinet schetst een toekomstperspectief van samenwerkende of geïntegreerde kindercentra in zijn reactie op een aantal adviezen van o.a. de Onderwijsraad (Spelonderwijs) en de RMO (Educatief centrum voor ouder en kind) om tot meer geïntegreerde voorzieningen voor de jeugd te komen. Dit toekomstperspectief zal vooral door gemeenten moeten worden vormgegeven. Door Operatie Jong wordt samenwerking sterk aanbevolen.

3. Het gezamenlijk doornemen van de checklist van voordelen

U betreft de toehoorders door na te gaan of zij voordelen van de door u geschetste integratie zien. U kunt dit open vragen, maar u kunt de deelnemers aan het gesprek ook een lijst met mogelijke voordelen aanreiken, waarop zij kunnen aankruisen of zij het daarmee eens zijn. Vervolgens gaat u hierover in discussie. Voor de checklist: zie bijlage 2 *Checklist voordelen integratie*.

4. Het inventariseren van knelpunten en nadelen

Tijdens uw presentatie voelen uw toehoorders vrees, weerstand of praktische bezwaren opborrelen. Wellicht voelt u ze zelf ook. Hieronder staan de protesten die u kunt verwachten. U kunt deze zelf verwoorden of bij de discussie afwachten of ze ook in uw gezelschap opkomen.

- Wat is er mis met de huidige gang van zaken? Er is toch geen probleem, niemand vraagt om deze veranderingen, niemand klaagt.
- Wat betekent dit voor het huidige werk van de leidsters? Moeten zij elkaars werk gaan doen?
- Vooroordelen over de andere werksoort (kinderopvang is niet goed voor kinderen, peuterspeelzaal is niet professioneel).
- Onmogelijkheden vanwege de regelgeving (verschillende eisen aan kwaliteit, verschillende financieringsgrondslag, verschillende CAO' s, verschil in de ouderbijdrage).
- Angst dat de vertrouwde werksoort teloor gaat (peuterspeelzaalwerk gaat op in kinderopvang).
- Angst voor cultuurverschillen (laagdrempeligheid van peuterspeelzaal gaat verloren, bureaucratie komt ook in de peuterspeelzaal, peuterspeelzaal wordt duurder, peuterspeelzaal zal management niet accepteren).
- Opzien tegen het werk wat het met zich meebrengt (fusie, verbouw, vergaderen).

Het is zaak de voordelen goed voor ogen te houden tijdens deze discussies zonder de ogen te sluiten voor negatieve aspecten aan de zaak.

5. Afspraken voor een vervolg

Bij de discussie zal weerstand worden weggenomen en enthousiasme worden gekweekt. Er zullen tegenwerpingen blijven, die reële problemen zijn, waarvoor een oplossing moet worden gevonden. De conclusie zal waarschijnlijk zijn dat het streven naar integratie een experiment is, dat tussentijds kan worden bijgesteld als er nadelen optreden. Een andere conclusie kan zijn dat betrokken kindercentra op landelijk of regionaal niveau contact met elkaar moeten zoeken om gezamenlijk de knelpunten te lijf te gaan. Contact zoeken kan bijvoorbeeld via de Provinciale Centra voor Maatschappelijke Ontwikkeling (Provinciale Steunfuncties) of het NIZW. Op de websites " www.infokinderopvang.nl " en " www.jsn.nl " kunt u zoeken of vragen naar contactadressen. U kunt ook telefonisch informeren bij Liesbeth Schreuder (030-2306637) of Marja van Dijk (010-4366088).

Hoofdstuk 2 Leidsters

In de meeste gevallen zal het gaan om integratie van het werk dat in reeds bestaande voorzieningen wordt uitgevoerd. Dat wil zeggen er is al een peuterspeelzaal en er is al een kinderdagverblijf en die twee gaan samen een nieuw aanbod opzetten. Een zorgvuldige introductie en een doortastende start van de samenwerking tussen de leidsters van beide voorzieningen is dan één van de belangrijkste onderdelen van integratie. Dit betekent het organiseren van startbijeenkomsten en het organiseren van samenwerkingsvormen. In dit hoofdstuk gaan we in op die situaties.

U kunt de voorbereiding en uitvoering van de startbijeenkomsten baseren op onderstaande informatie. In het tweede deel van dit hoofdstuk staan samenwerkingsvormen voor leidsters.

Startbijeenkomsten

In deze startbijeenkomst wordt door het management het idee van integratie duidelijk gemaakt. Waar wil men naar toe en waarom (zie hiervoor hoofdstuk 1 *Visieontwikkeling*). De rol van de leidsters is uiterst belangrijk, want zij zijn degenen die integratie in de praktijk moeten brengen. U moet van tevoren kiezen of u in gezamenlijke of aparte bijeenkomsten met kinderdagverblijf- en peuterspeelzaalleidsters zal starten. In deze bijeenkomsten zult u weerstanden ontmoeten. U moet de leidsters enthousiast maken om verder te gaan. In dit deel gaan wij achtereenvolgens in op de volgende vraagstukken:

1. Apart of dadelijk samen
2. Omgaan met weerstand
3. Weerstand voorkomen
4. Motiveren van de groepsleiding
5. Werkvormen

1. Apart of dadelijk samen?

Afhankelijk van de situatie kan gekozen worden voor aparte bijeenkomsten voor de leidsters van het dagverblijf en de leidsters van de peuterspeelzaal. Is het idee van integratie nog helemaal nieuw of is er al over gesproken? Kennen de leidsters elkaar al of hebben ze elkaar nog nauwelijks ontmoet? De beginsituatie bepaalt voor een deel op welke manier de bijeenkomsten worden ingevuld.

Situatie 1: Er wordt gekozen voor een startbijeenkomst voor beide werksoorten apart

Situatie 2: Er wordt gekozen voor een gezamenlijke startbijeenkomst

2. Omgaan met weerstand

Soms stuiten nieuwe ideeën op veel weerstand en zal het management eerst iets moeten doen om deze weerstand te verminderen. Een aantal voorbeelden uit de praktijk:

- Wij hebben een dagritme dat samenwerking in de weg staat.
- Wij werken heel anders, het kan niet samengaan.
- Ouders willen niet dat we samengaan.
- Het is veel te onrustig voor de kinderen.
- We hebben het veel te druk, we hebben geen tijd voor zo'n aanpak.
- Zitten de kinderen erop te wachten?
- Ik heb al zo vaak wat geprobeerd...
- Het wordt veel te massaal.

Ga niet dadelijk in de verdediging op het moment dat de leidsters met weerstand komen, maar luister naar hun bezwaren, neem ze serieus en neem ze mee in de verdere planontwikkeling.

Niet elke weerstand is onterecht. Soms is het een concreet bezwaar waarvoor een oplossing moet komen en soms komt het voort uit niet kunnen overzien hoe het werk er dan in de toekomst uit zal zien. Deze bezwaren moeten onderdeel worden van het project. Het antwoord op die bezwaren is: "Dit is dus een probleem waar we rekening mee moeten houden en een oplossing voor moeten zien te vinden".

Vooraf het verzet vanuit een emotionele reactie is lastig. Er wordt al afwijzend op voorstellen gereageerd voordat is nagegaan of deze mogelijk leiden tot verbetering. "We doen het al lang op onze manier en dat gaat prima".

Deze leidsters blijven liever bij handelwijzen die in hun overtuiging tot dan goed gewerkt hebben. Informatie die niet spoort met die opvattingen is minder welkom. Bij de introductie van een nieuwe werkmethode worden dan sneller details uit de oude vertrouwde manier herkend, gevolgd door de reactie "Dat doen we allang zo!"

Emotionele weerstand tegen verandering is onder andere te herkennen aan:

- Nieuwe informatie wordt gebagatelliseerd. "Het is allemaal onzin."
- Het wordt niet serieus genomen. "Oh, het komt uit die hoek."
- Er wordt gezocht naar medestanders. "Ik denk er niet alleen zo over."
- Zogenaamde aanpassingen. "We willen het proberen, maar als het niet werkt dan..."

Het belangrijkste is om de weerstand van de ander te begrijpen. Vaak willen leidsters het wel anders maar het voorstel roept zoveel onzekerheid en angst op dat ze het liever op de oude en vertrouwde wijze doen. Ga in de schoenen van de ander staan en leef je in. In elke bijeenkomst, in elk gesprek komt het er op aan de toon en de woordkeus te vinden die afgestemd is op de stemming, de positie en de aard van de betrokkene.

3. Weerstand voorkomen

Integratie heeft grotere kans van slagen als leidsters zich een eigen beeld kunnen vormen van de aard en de noodzaak van de verandering. Een werkbezoek bijvoorbeeld. Op dit moment is dat nog moeilijk te realiseren, want er zijn nog geen geïntegreerde kindercentra.

Daarnaast zijn een aantal andere aandachtspunten.

- Breng ideeën of voorstellen zo vroeg, volledig en duidelijk mogelijk naar voren. Geef niet alleen inzicht in het 'wat' maar ook in het 'hoe' en 'waarom' van de voorgestelde verandering en werkwijze.
- Vraag de leidsters naar hun mening en advies en neem ze serieus.
- Voer vernieuwingen stapsgewijs in. Leidsters kunnen het dan beter inpassen en krijgen vertrouwen.
- Benadruk dat het om een experiment gaat en dat negatieve zaken zullen worden bijgesteld.
- Schakel de leidsters in bij de planning en de uitvoering.

4. Motiveren van de groepsleiding

Het management moet niet alleen weerstanden overwinnen en voorkomen, maar ook de leidsters enthousiasmeren en motiveren. Vier aandachtspunten:

- Ervaren van voordelen voor de kinderen
Leidsters zijn gemotiveerd om aan verandering te werken, als zij zelf de voordelen van het samenwerken inzien en ervaren. Groepsleiding is over het algemeen zeer gemotiveerd voor het werken met kinderen en heeft het beste met hen voor. Sluit aan op deze positieve grondhouding. Dit is ook het gezamenlijke motief van peuterspeelzaalleidsters en kinderdagverblijfleidsters.
- Duidelijk opdrachten
Leidsters raken ook gemotiveerd als zij een duidelijk traject voor zich zien, concrete handvatten krijgen en weten wat er van hen wordt verwacht. Belangrijk is het vaststellen van duidelijke opdrachten om mee te experimenteren.
- Eigen initiatief belonen
Voor het creëren van draagvlak is het belangrijk de groepsleiding een stem te geven in de vormgeving van de samenwerking. Ze moeten het ervaren dat het iets van henzelf is; niet van bovenaf opgelegd. Ze zullen het zoveel mogelijk zelf moeten doen, zodat het ook echt voor hen gaat leven. De leidinggevenden moeten zoveel mogelijk aansluiten op hun initiatieven.
- Geen windstille
Er moet sprake zijn van een doorgaand proces om het enthousiasme te behouden. Voorkom de situatie dat leidsters in november een aantal activiteiten gezamenlijk doen en dan tot april niets meer horen over een vervolg.

5. Werkvormen

Hierachter vindt u een aantal werkvormen voor de gezamenlijke startbijeenkomsten met leidsters van peuterspeelzaal en kinderdagverblijf. Hieruit kunt u kiezen voor het vormgeven van de bijeenkomsten:

- *Verschillen en overeenkomsten*
- *Keuze voor het werk vergelijken*
- *Stellingen*
- *Pedagogische aanpak vergelijken*
- *Pedagogische uitgangspunten bespreken*

Verschillen en overeenkomsten

Inleiding op de *verschillen*: kinderdagverblijven en peuterspeelzalen zijn heel verschillend, je kunt ze eigenlijk niet met elkaar vergelijken. In het kinderdagverblijf komen de kinderen van werkende ouders die opvang nodig hebben voor hun kind. In de peuterspeelzaal brengen de ouders hun kinderen om te spelen met andere kinderen en niet zozeer omdat ze het voor zichzelf nodig hebben.....

Opdracht: schrijf op de flap-over zoveel mogelijk verschillen tussen het kinderdagverblijf en de peuterspeelzaal.

Inleiding op de *overeenkomsten*: kinderdagverblijven en peuterspeelzalen zijn eigenlijk hetzelfde. Er komen in de peuterspeelzaal geen baby's, maar in de peutergroepen gebeuren dezelfde activiteiten. Er wordt gezongen met de kinderen, geknutseld, gegymd, geknuffeld. De kinderen spelen met elkaar, maken ruzie, eten en drinken in de kring, gaan op het potje, enz, enz....

Opdracht: schrijf op de flap-over zoveel mogelijk overeenkomsten tussen de peuterspeelzaal en de kinderopvang.

Na deze inventarisatie volgt een discussie over de verschillen en overeenkomsten. De leidinggevende trekt de conclusies.

Keuze voor het werk vergelijken

"Ik ben een leidster van het kinderdagverblijf/ peuterspeelzaal en ik heb gekozen voor dit werk omdat....."

Alle leidsters maken deze zin af met een stukje van één of meer zinnen. Dat geeft een start voor een discussie over het al dan niet verschillend in het werk staan van peuterspeelzaalleidsters en kinderdagverblijfleidsters. De stukjes worden door elkaar gehusseld, verdeeld en voorgelezen. U kunt dan bij ieder stuk de vraag stellen om te raden of het stuk door een speelzaalleidster of een kinderdagverblijfleidster is geschreven.

Stellingen

Het praten aan de hand van een stelling. Bijvoorbeeld: "Eén kindercentrum in de wijk voor alle kinderen van 0-4 jaar is ideaal voor ouders". Er wordt over gestemd (bijvoorbeeld via stoplichten, met rode en groene blaadjes) en vervolgens krijgen voor- en tegenstanders de gelegenheid om hun argumenten te geven. Meer stellingen zijn te vinden in bijlage 3. De leidinggevende vat de stemming per stelling samen.

Pedagogische aanpak vergelijken

Discussie in groepjes over de regels die gehanteerd worden in de speelzaal en het kinderdagverblijf om op die manier te praten over de pedagogische aanpak en de verschillen en de overeenkomsten daarin te ontdekken. Vraag na wat men nu al van elkaar zou willen overnemen.

Pedagogische uitgangspunten bespreken

Discussie met kaartjes waarop pedagogische uitgangspunten staan. Bijvoorbeeld: "Voor kinderen is een vast dagprogramma belangrijk" of "Bij mij mogen kinderen kiezen of ze meedoen met de groepsactiviteit". In gemengde groepjes wordt gezocht naar de gezamenlijke opvoedingswaarden. Doel van deze werkvorm is vooral het met elkaar in discussie gaan over het opvoeden van kinderen.

De discussie kan ook gevoerd worden aan de hand van een formulier met pedagogische uitgangspunten. In kleine discussiegroepjes worden prioriteiten aangegeven. Aan het eind van de discussie kan gekeken worden naar verschillen tussen leidsters peuterspeelzaal en kinderdagverblijf.

Vormen van samenwerking tussen leidsters

Integreren betekent gaan samenwerken. Samenwerking tussen het management van de speelzaal en het kinderdagverblijf, maar vooral samenwerking tussen de leidsters van de speelzaal en de leidsters van het kinderdagverblijf. Kennen de leidsters elkaar al of komt men uit verschillende locaties? Doen de leidsters al activiteiten samen of is er sprake van geheel gescheiden voorzieningen? De uitgangssituatie bepaalt hoe u het proces van samenwerking start. Ook de doelstelling bepaalt wat u gaat doen om de samenwerking te bevorderen. Is het streven om één team te gaan vormen of gaat het om uitvoering van gezamenlijke activiteiten?

Samenwerken kan op veel manieren. Afhankelijk van de beginsituatie en het doel van samenwerking wordt een keuze gemaakt voor de vorm van de samenwerking. Dit betekent niet dat deze keuze voor altijd is. Ook kunnen er verschillende vormen naast elkaar lopen of elkaar opvolgen. U kunt denken aan de volgende samenwerkingsvormen:

1. Op bezoek in elkaars groepen
2. Een gemengde werkgroep
3. Gezamenlijke bijscholing
4. Gezamenlijke projecten
5. Samenwerken op een geïntegreerde groep
6. Gezamenlijke teamvergaderingen
7. Gezamenlijke ouderavonden

1. Op bezoek in elkaars groepen

Een kijkje in de keuken is vaak zeer verhelderend en neemt een hoop vooroordelen weg. Men krijgt ook dadelijk een gesprek op gang over de omgang met de peuters, de activiteiten, de inrichting, het eten en drinken, enzovoort.

2. Een gemengde werkgroep

Een werkgroep waarin leidsters van de peuterspeelzaal en leidsters van het dagverblijf zitting hebben. Op deze manier komen de verschillende werksoorten elkaar regelmatig tegen en kunnen werkervaringen worden uitgewisseld. Op de hoogte raken van elkaars werk kan een van de doelstellingen van de werkgroep zijn. De werkgroep kan ook tot taak hebben om gezamenlijke activiteiten te bedenken en te plannen. Dat kan bijvoorbeeld gaan om het gezamenlijk vieren van het sinterklaasfeest of om het gezamenlijk uitvoeren van een project.

Voorbeeld

In kindercentrum 'De Kraal' waar de lokalen van de peuterspeelzaal en de peutergroepen van het kinderdagverblijf uitkomen op een grote speelhal, heeft de werkgroep allerlei activiteiten rond het thema muziek bedacht. Er is een hoek ingericht waar de peuters muziekinstrumentjes kunnen maken, een hoek waar muziek gespeeld wordt en een hoek met allerlei boekjes over muziek. Zowel de leidsters van de speelzaal als de leidsters van het dagverblijf zijn betrokken bij het uitvoeren van de activiteiten. De peuters van de speelzaal en het kinderdagverblijf kunnen op bepaalde dagen kiezen welke activiteit ze doen.

3. Gezamenlijke bijscholing

Een vrij snelle en gemakkelijke manier om te starten met samenwerken is het gezamenlijk volgen van bijscholing. De leidsters leren elkaar kennen en door de bijscholing wordt ook het werk inhoudelijk op elkaar afgestemd. Bijvoorbeeld een cursus observeren, open-deuren-beleid, Reggio-pedagogiek, VVE of video-interactietraining.

4. Gezamenlijke projecten

Samen dingen doen is vaak een effectieve manier om elkaar te leren kennen en de samenwerking te verstevigen. Het kan gaan om kleine projecten zoals het samen vieren van een feest tot het samen uitvoeren van een projectweek of het samen uitvoeren van een VVE -programma.

5. Samenwerken op één geïntegreerde groep

Een groep waarin peuters van de peuterspeelzaal en peuters van het kinderdagverblijf samen spelen. Zo creëren sommigen een drie-plus groep of combigroep voor de ochtenden.

6. Gezamenlijke teamvergaderingen

Gezamenlijke teamvergaderingen rond een inhoudelijk onderwerp is ook een mogelijkheid om de samenwerking te versterken. Het pedagogisch beleid kan in deze vergaderingen worden besproken en tot een gezamenlijk pedagogisch beleidsplan worden gemaakt.

7. Gezamenlijke ouderavonden

Ouderavonden rond een specifiek thema zoals bijvoorbeeld het spelen van peuters of zindelijk worden in het kindercentrum en thuis, kunnen goed gezamenlijk worden gehouden.

Hoofdstuk 3 Overleg met ouders

De ouders dienen in de discussie betrokken te worden. Hiervoor zijn verschillende ingangen:

Oudercommissie: uiteraard wordt de oudercommissie op de hoogte gebracht van de plannen voor een nieuw aanbod voordat daadwerkelijk gestart wordt. Vraag hun ideeën en neem ze mee in de uitwerking van het projectplan.

Ouderavond: u kunt ouders ook betrekken door middel van ouderavonden. Hier kunt u een presentatie houden en een discussie voeren (zie hiervoor hoofdstuk 1 *Visieontwikkeling*).

Ouderpanel: om veel ideeën boven tafel te krijgen, kunt u ouders bevragen in een ouderpanel. Daarbij kunt u denken aan de ouders van de huidige kinderen op de peuterspeelzaal en het kinderdagverblijf, maar ook aan de ouders van de wachtlijst of zelfs de ouders met jonge kinderen, die in de buurt wonen (de potentiële klanten). Centrale vraagstelling voor het panel is: wat zijn de wensen van ouders ten aanzien van de opvang en het spelen van hun kinderen? Hieronder staat de methode uitgewerkt.

Vragenlijst: ouders kunnen een vragenlijst invullen. U kunt als voorbeeld de evaluatievragenlijst uit hoofdstuk 5 *Evalueren* gebruiken.

Voorbeeld van een ouderpanel

De panelmethode

Een panel is een eenmalige bijeenkomst. Doel ervan is om op nieuwe ideeën te komen voor de organisatie. De methode is eenvoudig toe te passen.

Voorwaarden voor een vruchtbaar panel zijn:

- bijeenkomst van 2 ½ à 3 uur
- 10 deelnemers
- deelnemers verschillen in leeftijd, sekse, ervaring, achtergrond
- een enthousiaste voorzitter
- flap-over, stiften, stickers en plakband

Het panel komt bijeen rondom een bepaald probleem. Bijvoorbeeld: "Eén groep voor de peuters van de speelzaal en het dagverblijf" of "de speelzaal gaat ook opvang aanbieden" of "het kinderdagverblijf gaat ook speelzaalgroepen starten" .

Programma:

1. Doel bijeenkomst uitleggen

Welke integratie zouden we willen en welke ideeën voor verbeteringen zijn er? De ideeën van het panel worden in de organisatie(s) gebruikt bij het oplossen van problemen. Hou dit gedeelte heel kort en geef geen gelegenheid tot vragen over de inhoud. Anders start de discussie te vroeg.

2. Warming-up

Welke associaties hebben de deelnemers bij het onderwerp?

Deelnemers zoeken uit foto's en ansichten het plaatje uit dat hen doet denken aan het onderwerp. Zij vertellen aan de anderen waarom zij juist die foto gekozen hebben. De voorzitter noteert namen van deelnemers en hun associaties op een flap.

3. Problemen inventariseren

Wat kan er allemaal mis, moeilijk of slecht gaan bij de voorgestelde integratie de kinderopvang ten aanzien van het onderwerp?

Deelnemers krijgen vijf minuten om in steekwoorden op geeltjes concrete situaties te beschrijven (duidelijk en groot schrijven!) die zij niet goed zouden vinden. De voorzitter vraagt één van de deelnemers om toelichting en plakt het geeltje op een flap. Elke klacht wordt geaccepteerd. De voorzitter vraagt wie een dergelijk onderwerp nog meer had genoteerd. Deze geeltjes komen ook op de flap. Daarna komt op dezelfde manier het volgende onderwerp aan de beurt. Op deze manier worden een aantal

probleemvelden gegroepeerd. De voorzitter trekt aan het einde van dit programmaonderdeel lijnen om de probleemvelden heen en geeft ze een naam.

Bijvoorbeeld: onderwerp 1 "Communicatie met leidsters", waaronder geeltjes staan met "ouders kunnen niet meer overleggen met de leidster", "de leidster is alleen nog maar met de kinderen bezig".

Onderwerp 2 "Rommelig", waaronder geeltjes staan met "kinderen weten niet meer bij welke leidster ze horen", "kinderen zien te veel gezichten". Onderwerp 3 ...enzovoort. Belangrijk is dat de voorzitter goed kan ordenen en dat er geen discussie plaats vindt. Deelnemers mogen elkaar wel aanvullen door tijdens dit proces nog snel een nieuw geeltje te schrijven en in te leveren. Dit programmaonderdeel duurt 30 minuten.

4. Stemmen: welke probleemgebied gaan we oplossen?

Deelnemers mogen drie stickers uitdelen aan de probleemgebieden, die zij in deze bijeenkomst het liefst zouden oplossen. Het onderwerp met de meeste stickers wordt aangepakt. Bij voldoende tijd ook het tweede onderwerp. Dit programmaonderdeel duurt 10 minuten en kan gecombineerd worden met een pauze.

5. Oplossingen bedenken: ideeën genereren voor verbetering.

De voorzitter vat het probleem samen met verwijzing naar de concrete situaties die door de deelnemers zijn ingebracht. De deelnemers moeten zich herkennen in de analyse. Zo niet dan vullen de deelnemers nog aan. *Bijvoorbeeld: de voorzitter zegt "Ouders voorzien dat de leidsters de hele dag met de kinderen bezig en geen tijd meer hebben voor een overdracht tijdens het brengen en halen".*

Vervolgens begint een nieuwe inventarisatieronde: welke oplossingen kunnen we voor dit probleem bedenken? De voorzitter zou opnieuw met de geeltjes kunnen werken, maar kan de voorstellen ook rechtstreeks uit de groep inventariseren. Het gaat om zoveel mogelijk ideeën (een brainstorm), ook om ongebruikelijke ideeën. Discussie is alleen noodzakelijk om een idee te verhelderen, niet om voors en tegens af te wegen. Elk idee wordt geaccepteerd. De ideeën komen onder elkaar op een flap. Dit programmaonderdeel duurt 1 uur.

6. Ideale situatie opstellen: hoe zouden we het beste kunnen werken?

De deelnemers nemen de ideeën van de flap in zich op en schetsen met elkaar en elkaar aanvullend, hoe de ideale situatie rond de integratie eruit zou zien. De voorzitter tekent of schrijft het ideaalontwerp op de flap. Er kunnen één twee of drie ideale situaties worden geschetst. De voorzitter of de deelnemers geven een naam of een metafoor aan de geschetste situatie. *Bijvoorbeeld: "een gemeenschapshuis voor ouders, leidsters en kinderen".* De voorzitter kan hierbij teruggrijpen op de associaties in de warming-up. Dit programmaonderdeel duurt een half uur.

7. Verslag: de voorzitter maakt verslag.

Waarin de ideeën worden overgedragen aan de organisatie(s) met het verzoek hiervan gebruik te maken bij de uitwerking van nieuw beleid.

Hoofdstuk 4 Aanpassingen in de organisatie

Een nieuw aanbod aan ouders en kinderen heeft consequenties voor de organisatie. Hieronder staat op welke punten aanpassingen nodig kunnen zijn. Deze punten kunt u aflopen voor uw plan van aanpak.

Checklist aanpassingen organisatie

1. Groepsindeling en aantallen kinderen
2. Gebouw en inrichting
3. Ouderbijdrage
4. Begroting
5. Folder voor ouders
6. Aansturing en communicatiestructuur
7. Inspectie
8. Overleg met gemeente
9. Aanstelling leidsters

1. Groepsindeling en aantallen kinderen

De groepsindeling is het belangrijkste vraagstuk. Ontmoeting van kinderen en gezamenlijke activiteiten, continuïteit voor kinderen, én een leuk programma voor de achterblijvers: hoe verwerkt u dat in een goede groepsindeling? Hieronder staat een aantal uitgangspunten die u voor uw eigen situatie kunt aanpassen. Daarna geven wij enkele voorbeelden. Meer voorbeelden kunt u vinden in hoofdstuk 7 *Voorbeelden*.

- *Definities*: we kunnen de volgende de aanduidingen gebruiken: peuterspeelzaalgroep, speelgroep, kinderdagverblijfgroep, opvanggroep en combigroep. De begrippen *peuterspeelzaalgroep* en *kinderdagverblijfgroep* zijn duidelijk. Je gebruikt ze om aan te geven bij welke voorziening de betreffende groep hoort. Maar bij integratie tot één kindercentrum, zijn er nieuwe begrippen nodig. Onder *speelgroep* verstaan we de groep van kinderen die van het peuterspeelzaalaanbod gebruik maken. Onder *opvanggroep* verstaan we de groep kinderen die van het opvangaanbod gebruik maken. Onder *combigroep* verstaan we de gecombineerde groep van kinderen uit de peuterspeelzaal en het kinderdagverblijf. U kunt bepalen welke begrippen u gaat gebruiken om het aanbod en de groepen te omschrijven.
- *Ontmoeting*: peuters die naar een peuterspeelzaalgroep (*speelgroep*) gaan en peuters die naar een kinderdagverblijfgroep (*opvanggroep*) gaan, ontmoeten elkaar in de speelgroep of combigroep. U bepaalt hoe dat in zijn werk gaat.
- *Tijden*: de opvanggroep is van 8 - 18 uur; de speelgroep is van 9 – 11.30 uur. U kunt de tijden aanpassen aan uw situatie.
- *Schoolvakanties*: in de schoolvakanties is er gewoonlijk geen peuterspeelzaal. Gedurende 12 weken per jaar functioneren dus alleen de opvanggroepen. Iets om rekening mee te houden.
- *Kwaliteitsregels kinderdagverblijf*: voor de opvanggroep gelden de kwaliteitsregels voor de groepssamenstelling uit de landelijke AMvB¹. Hierin staat dat er bij 2-3 jarige peuters twee gekwalificeerde leidsters op 12 peuters moeten zijn. Voor 3-4 jarigen is de voorgeschreven verhouding: twee gekwalificeerde leidsters op 16 peuters. Voor een groep van 2-4 jarigen in een kinderdagverblijf kom je dus op 14 peuters en twee leidsters uit. De kwaliteitsregels staan ook in de CAO-kinderopvang.
- *Kwaliteitsregels peuterspeelzaal*: voor peuterspeelzalen zijn geen landelijke richtlijnen vanuit de overheid of de CAO. In het algemeen houdt men aan: 14 peuters met één gekwalificeerde leidster en één hulpkracht (ouder, vrijwilliger, tweede leidster). Het verschil in de groepsbezetting in peuterspeelzalen en de regelgeving voor kinderopvang is dus het feit dat er in een peuterspeelzaal

¹ De AmvB geldt totdat de nieuwe Wet Kinderopvang (tot nu toe Wbk genoemd) ingaat. Naar verwachting is dit in januari 2005.

vaak maar één gekwalificeerde leidster op 14 peuters is (aangevuld door een hulpkracht), terwijl in een kinderdagverblijf voor dezelfde leeftijdsgroep twee gekwalificeerde leidsters zijn.

- *Toepassing kwaliteitsregels in de combigroep/ speelgroep:* voor de tijd dat peuters uit de opvanggroep naar de speelgroep of combigroep gaan, moet u kiezen welke kwaliteitsregels u laat gelden. U kunt kiezen voor ratio en groeps grootte van de peuterspeelzaal of voor de kwaliteitsregels van de AMvB kinderopvang. In het eerste geval moet de inspectie kinderopvang hiervoor toestemming geven en de ouders op de hoogte zijn.
- *Vaste groepen:* vaste groepen zijn uitgangspunt in de werkwijze van peuterspeelzalen. Peuters komen op twee of drie vaste dagdelen per week naar de speelgroep, bijvoorbeeld op dinsdag en vrijdag, of maandag, woensdag en vrijdag. U kunt dit principe ook voor de combigroep/ speelgroep invoeren
- *Flexibele afname opvang:* voor de opvanggroep worden de dagen/ dagdelen afhankelijk van de behoefte van ouders en de plaatsingsmogelijkheden in de opvanggroep vastgesteld.
- *Vast en flexibel:* combinatie van beide bovenstaande uitgangspunten betekent dat alle ouders voor de speelgroep/ combigroep vaste dagdelen afnemen, ook als zij op die dag geen opvang nodig hebben. Een voorbeeld: ouder A heeft opvang nodig op maandag en dinsdag. De speelgroep/ combigroep is op dinsdag- en vrijdagochtend. De peuter gaat op dinsdag naar de speelgroep/ combigroep vanuit de opvanggroep. Dat betekent dat de ouder de peuter ook op vrijdagochtend naar de speelgroep/ combigroep brengt.

Voorbeelden groepsindeling

Wij geven hieronder een aantal voorbeelden voor groepsindeling met leeftijdsindeling, tijden en leidsterbezetting. Hiermee kunt u zelf aanpassingen maken, zoals andere tijden en dagdelen speelgroep/ combigroep, een andere getalsmatige verdeling tussen de peuters uit de opvanggroep en de peuters die alleen voor de speelgroep komen en een andere leidsterbezetting.

- *Combigroep*

Er is in het kindercentrum een opvanggroep 0-4 jaar van 11 kinderen en twee leidsters van 8-18 uur. Tussen 9 – 11.30 uur is er elke dag tevens een speelgroep voor 2 ½- 4 jarigen met één leidster en een hulpkracht. Dit is een combigroep bestaande uit zeven peuters uit de opvanggroep en zeven peuters uit de wijk/ buurt die alleen komen om te spelen. Op die tijden blijven vier jongere kinderen met één leidster in de opvanggroep over.

Inzet personeel: twee leidsters in de opvanggroep, waarvan één leidster ook de speelgroep doet en de andere achterblijft met de vier jongste kinderen. Tussen 9 en 11.30 uur komt er een hulpkracht voor de speelgroep. Deze hulpkracht kan wat langer in dienst zijn om te helpen bij eten en naar bed brengen van de opvanggroep (die na 11.30 weer met 11 kinderen draait) en tijdens de pauzes van de andere leidsters. Tijdens de schoolvakanties draait alleen de opvanggroep met twee leidsters. Totaal aantal kinderen per dag: $11 + 7 = 18$. Benodigde bezetting (minimaal): twee gekwalificeerde leidsters en een hulpkracht tussen 9-11.30 uur.

U kunt het systeem van combigroepen ook voor meer groepen tegelijk instellen. Bij twee opvanggroepen van 11 kinderen in de leeftijd van 0-4 jaar en twee speelgroepen van 14 kinderen, kunt u uit elke opvanggroep zeven peuters met hun leidster naar de speelgroepen laten gaan. Dan is er nog plaats voor 14 peuters uit de wijk in de beide speelgroepen. De achterblijvende acht jongste kinderen komen in één groep met de twee achterblijvende leidsters.

- *Open deuren*

Het kindercentrum bestaat uit drie groepen: een opvanggroep 0 - 2 jaar van negen kinderen met twee leidsters, een opvanggroep 2 - 4 jaar van 14 peuters met twee leidsters en een speelgroep 2 ½ - 4 jaar van 14 peuters en één leidster met hulpkracht. Tijdens twee uur per ochtend doen de peuters uit opvanggroep 2 - 4 jaar en speelgroep gezamenlijke activiteiten in de ruimtes van de speelgroep en de opvanggroep. De verdeling kan aan de peuters worden overgelaten (aanbod van drie activiteiten, ieder onder leiding van één leidster, vrije keuze wat ze willen gaan doen). Of er kunnen leeftijdsgroepen worden gemaakt: de 2 - 3 jarigen in de opvangruimte met twee leidsters en de 3 - 4 jarigen in de ruimte van de speelgroep met één leidster en hulpkracht.

Totaal aantal kinderen per dag: $9 + 14 + 14 = 37$. Benodigde bezetting: vijf gekwalificeerde leidsters en 1 hulpkracht tussen 9 - 11 uur.

- *Aanvullend opvangarrangement*

Een peuterspeelzaal heeft 14 peuters en één leidster met een hulpkracht en biedt aansluitend een opvanggroep voor zeven kinderen 2 ½ - 4 jaar met één leidster met een hulpkracht. Voor zeven peuters uit de peuterspeelzaalgroep is er dus een mogelijkheid om in de opvanggroep te blijven. De opvanggroep functioneert voorafgaand aan de peuterspeelzaal van 8 - 9 uur en aansluitend op de peuterspeelzaal van 12 – 18 uur.

Totaal aantal kinderen per dag 14. Benodigde bezetting: één gekwalificeerde leidster met een hulpkracht.

Het aanvullend opvangarrangement is vooral bedoeld voor peuterspeelzalen die naast hun speelzaalwerk ook opvang gaan aanbieden. Hierbij is niet voorzien in opvang voor kinderen jonger dan 2 ½ jaar en het opvangarrangement is qua keuzemogelijkheden enigszins beperkt. Ouders kunnen hier niet vrij kiezen welke dagen zij opvang willen maar moeten hun opvangwensen aanpassen aan de dagen dat hun kind in de speelgroep terecht kan. Dit is gedaan om het principe van vaste speelgroepen te handhaven.

2. Gebouw en inrichting

De ruimtes moeten geschikt gemaakt worden als het een uitbreiding van het aanbod betreft. Afhankelijk van het soort aanbod, betreft dit:

- in de opvanggroep moet voldaan worden aan de landelijke norm voor kinderdagverblijven: 3 m² speelruimte binnen per kind.
- slaapruidtes voor de baby's en de jongere peuters.
- aparte speelruimtes voor jongste kinderen en kinderen vanaf 2 ½ jaar.
- een buitenruimte, waarbij voor de kinderen van de opvanggroep de landelijke norm van 4 m² per kind geldt.

3. Ouderbijdrage

Voor de opvanggroep kunt u de gebruikelijke ouderbijdrage naar inkomen berekenen. Ouders van opvangkinderen hoeven de deelname aan de speelgroep niet extra te betalen. Hiervoor maakt u ook geen extra kosten. De ouders van peuters die alleen naar de speelgroep gaan, betalen de normale ouderbijdrage, die voor de peuterspeelzaal gevraagd wordt.

4. Begroting

U kunt in de nieuwe situatie de kosten per kindplaats berekenen voor zowel de opvanggroep als voor de speelgroep.

Vervolgens neemt u de inkomsten voor beide situaties op in de begroting. Voor de speelgroep is dit het gemeentelijk subsidie voor de peuterspeelzaal (gewoon subsidie, eventueel aangevuld met VVE-gelden) en de ouderbijdragen. Voor de opvanggroep zijn dit nu de inkomsten uit gemeentelijk subsidie (stimuleringsgelden en eventueel andere gemeentelijke subsidies), uit bedrijven en uit de ouderbijdragen. In de toekomst – bij het in werking treden van de Wet basisvoorziening kinderopvang / Wbk – bestaan de inkomsten voor opvang alleen uit de ouderbijdragen.

Syneff consult heeft in opdracht van het JSO/ voorheen ZOK een spreadsheet gemaakt waarop u de kosten per kindplaats in opvanggroep en speelgroep kunt berekenen. Hiervoor is een cd-rom op te vragen bij JSO (m.van.dijk@jso.nl).

5. Folder voor ouders

Ouders moeten weten waaruit ze kunnen kiezen. U moet dus een heldere beschrijving, inclusief inschrijvingsvoorwaarden maken van het nieuwe aanbod.

Voorbeeld 1:

"Kiekeboe" is een nieuw speel- en opvangcentrum voor kinderen van 0-4 jaar. In aanvulling op het peuterspeelzaalwerk, bieden wij ook kinderopvang aan. U kunt dus kiezen uit een "speelgroep" en een "opvanggroep". De speelgroep is van 9 tot 12 uur en bestaat uit 14 kinderen. De opvanggroep is de hele dag open (van 8 tot 18 uur) en bestaat uit 11 kinderen. U kunt uw peuters vanaf 2 ½ jaar in de speelgroep laten spelen voor twee of drie ochtenden per week. Als u meer uren per dag opvang nodig heeft, kunt u uw kind ook voor de opvanggroep opgeven. Ook kinderen die jonger zijn dan 2 ½ jaar kunnen in de opvanggroep terecht. Peuters uit de opvanggroep spelen vanaf 2 ½ jaar met de speelgroep mee. Wij werken met drie leidsters in Kiekeboe: een peuterleidster voor de speelgroep, een opvangleidster voor de opvanggroep en een leidster die zowel op de opvanggroep als op de speelgroep werkt.

Keuzemogelijkheden speelgroep (vanaf 2 ½ jaar):

- maandag, woensdag en vrijdag: 9 - 12 uur
- dinsdag en donderdag : 9 - 12 uur
- Keuzemogelijkheden opvanggroep (vanaf 3 maanden):
- elke dag mogelijk van 8 – 18 uur

Betaling

Voor de speelgroep geldt een ouderbijdrage van ... per maand (voor twee ochtenden per week). Voor de opvanggroep geldt een ouderbijdrage naar inkomen.

Voorbeeld 2:

Het kinderdagverblijf gaat verhuizen naar een locatie pal naast de basisschool "het Palet" en zal vanaf volgend jaar speelochtenden aanbieden voor peuters uit de wijk. Zij kunnen onder schooltijd 's ochtends bij ons komen spelen. Ons kinderdagverblijf bestaat uit een babygroep van 9 kinderen (0- 2 jaar) met twee leidsters per dag, en een peutergroep van 12 kinderen (2- 4 jaar), eveneens met twee leidsters. Tussen 9 en 12 uur kunnen in deze peutergroep nog 9 peuters per dag bij geplaatst worden. We hebben dan 21 kinderen met twee leidsters en een groepshulp.

Ons kinderdagverblijf is open van 8-18 uur. Om 12 uur gaan de peuters die alleen 's ochtends komen spelen, weer naar huis. De andere peuters blijven op ons kindercentrum om te eten en te slapen. En 's middags spelen ze verder en gaan we met ze naar buiten.

Team

Wij werken met vier leidsters en een groepshulp die ons 's ochtends in de peutergroep helpt.

Keuzemogelijkheden kinderopvang (vanaf 3 maanden):

minimaal 2 en maximaal 5 dagen per week van 8- 18 uur.

Keuzemogelijkheden speelochtenden (vanaf 2 ½ jaar):

minimaal twee ochtenden en maximaal 5 ochtenden per week van 9 – 12 uur.

Betaling

Kinderopvang kost ... per maand (voor één dag per week).

Peuters die alleen 's ochtends naar de peutergroep komen betalen .. tot .. euro per maand voor twee ochtend per week (inkomensafhankelijk).

6. Aansturing en communicatiestructuur

Bij een geïntegreerd aanbod hoort een geïntegreerd team. De vraag is bijvoorbeeld of er gezamenlijke en/of aparte teamvergaderingen zijn, hoe de aansturing en de taakverdeling binnen het management verlopen en hoe er aan een gezamenlijk pedagogisch beleid gewerkt wordt. In het voorbeeld van Millingen (hoofdstuk 7.1) vindt u aanknopingspunten voor een antwoord op deze vragen.

7. Kinderopvanginspectie

Bij het bieden van kinderopvang hoort registratie van het centrum bij de gemeente, vergunning en inspectie door GGD. Het is goed om tijdig te overleggen met de inspectie, zodat zij vanaf het begin kunnen meedenken over de regelgeving.

8. Overleg met de gemeente

De gemeente subsidieert de peuterspeelzaal en bekostigt een aantal plekken in het dagverblijf via doelgroepbeleid, dit laatste geldt tot de invoering van de Wbk. De gemeente heeft de regie wat betreft het tot stand komen van lokaal jeugdbeleid en de zorg voor goede afstemming en samenwerking tussen de verschillende voorzieningen. Zij heeft dus belang bij goed draaiende voorzieningen. De voorzieningen hebben ook belang bij een meedenkende en betrokken gemeente, zij zijn voor een deel (financieel) afhankelijk van de gemeente. Een goede relatie begint met elkaar goed op de hoogte houden van ontwikkelingen.

9. Aanstelling van de leidsters

Bij een geïntegreerd aanbod, kan vroeg of laat de vraag naar een combinatiefunctie ontstaan. Deze vraag kan voortkomen vanuit een persoonlijke wens van een medewerker, of uit de wens van de organisatie voor het bieden van een doorlopend, eenduidig pedagogisch klimaat en het creëren van een sluitende aanpak. Voor meer informatie: zie bijlage 4 *Combinatiefuncties*.

Hoofdstuk 5 Evalueren

Inleiding

Regelmatig evalueren is belangrijk in het proces van integreren. De introductie en discussie, het organiseren van de eerste activiteiten nemen vaak de meeste tijd in beslag, waardoor het evalueren gemakkelijk vergeten wordt. Via evaluatie komt u echter de klachten op het spoor en beoordeelt u of de veranderingen in het aanbod leiden tot het gewenste resultaat (waar deden we het ook al weer voor?). Evalueren hoeft trouwens helemaal niet veel tijd te kosten.

Hoofdvragen in een evaluatie zijn: werkt het? en bevalt het? Op basis van de antwoorden hierop stuurt u bij of gaat u door op de ingeslagen weg. Ook zijn de uitkomsten van evaluaties geschikt om de gemeente of collega-organisaties te informeren over uw experiment.

Vragenlijst en observatie

Evalueren gebeurt meestal via vragenlijsten en/of via observaties. Hieronder vindt u een aantal vragenlijsten voor leidsters en voor ouders. De vragenlijsten gaan in op verschillende situaties. U kunt de vragenlijsten aanpassen op uw situatie.

U kunt ook observaties (laten) uitvoeren in de groepen, door uzelf of door de leidsters. Doel van deze observaties zal meestal zijn of de kinderen zich prettig en op hun gemak voelen in de nieuwe situatie (welbevinden). En of de kinderen zich voorspoedig ontwikkelen. Een geschikt observatie-instrument is bijvoorbeeld de schaal "groepsfunctioneren" van *Werken aan Welbevinden* (M.Ballex, *Werken aan welbevinden*, Utrecht NIZW 2000).

Vragenlijst 1 en 2 zijn voor de leidsters. Vragenlijst 1 is voor de leidsters die zelf betrokken zijn bij de samenwerking. Vragenlijst 2 is juist voor de leidsters die niet direct betrokken zijn.

De vragen kunnen individueel beantwoord worden of in het team of een groepje. Doel van deze vragenlijsten is het achterhalen van de effecten op de kinderen, suggesties voor verbeteringen in de organisatie en evaluatie van het werkplezier van de leidsters.

Vragenlijst 3 is voor de ouders. Hij kan gebruikt worden voor een groepsinterview voor peuterspeelzaalouders, kinderdagverblijfouders of een gemengde groep. Doel van de vragenlijst is het achterhalen van de ervaringen en suggesties van ouders en het effect op hun kinderen.

De vragenlijsten worden in een gesprek afgenomen door het management of door een persoon binnen de organisatie die iets meer op afstand staat van het integratieproces. De antwoorden worden verwerkt in een rapportage.

Rapportage

De rapportage wordt gebaseerd op de uitkomsten van de vragenlijsten en eventueel de observaties. Het rapport kan onder dezelfde kopjes geschreven worden als die van de vragenlijst:

- de samenwerking
- de kinderen
- de ouders
- algemene opmerkingen
- conclusie en aanbevelingen

Vragenlijst 1: voor leidsters die direct samenwerken in een combigroep

Samenwerking

1. Hoe bevalt de samenwerking met de leidsters van de peuterspeelzaal, respectievelijk kinderdagverblijf? Welke positieve en welke negatieve kanten heb je ervaren?
2. Zie je verschillen in de werkwijze tussen de leidster van de speelzaal en de leidster van het dagverblijf? Kun je een aantal verschillen benoemen? Waar komen volgens jou deze verschillen vandaan?
3. Is er voor jou het verschil tussen het werken in de aparte groep en een combigroep? Kun je deze verschillen benoemen en hoe beoordeel je deze verschillen?
4. Vind je het aantal dagdelen combigroep te weinig/ goed/ te veel? Motiveer je antwoord.

Kinderen

1. Welke positieve en negatieve reacties zie je bij de kinderen?
2. Hoeveel kinderen vinden het niet leuk?
3. Is er al een verschil te zien tussen de beginsituatie en nu?
4. Wat voor effecten heeft de combigroep op de kinderen?
5. Hoe ga je om met kinderen die niet willen?

Ouders

1. Welke positieve en negatieve reacties hoor je van de ouders?
2. Is er al een verschil te zien tussen de beginsituatie en nu?
3. Hoeveel ouders zijn bij dit experiment betrokken?
4. Hoe worden de ouders op de hoogte gehouden?

Algemeen

1. Hoe keek je in het begin tegen dit experiment aan en hoe nu?
2. Wat is meegevallen en wat is tegengevallen?
3. Hoe zie je de toekomst: wat zou je willen behouden en wat zou je anders willen?
4. Wat heb je nodig om goed in deze groep te kunnen werken? (deskundigheidsbevordering, werkoverleg enz)
5. Hoe reageren je collega's op dit project? (positief/ negatief)
6. Wat zijn volgens jou de taken van de leidinggevende in dit proces?
7. Kost het werken in de combigroep meer tijd?
8. Wat heb je geleerd in de combigroep en meegenomen naar je vaste werkplek?
9. Wat moest je in je eigen werkwijze veranderen?
10. Heb je nog andere opmerkingen die je kwijt wilt?
11. Wat is je eerste reactie bij het volgende beeld:
"Over 10 jaar bestaan er geen aparte peuterspeelzalen en kinderdagverblijven meer maar centra voor jonge kinderen waar ouders kunnen kiezen of ze hun kinderen hele dagen brengen of een paar uurtjes om te spelen. Er werkt één team die geen aparte leidsters voor de speelzaal en de kinderopvang heeft. De kinderen die een paar uurtjes komen spelen worden niet in aparte groepen geplaatst maar vormen een onderdeel van de groepen kinderen die er hele dagen zijn".

Vragenlijst 2 : voor de leidsters die achterblijven op de groep (bijvoorbeeld: met de jongere peuters, met de babygroep).

Samenwerking

1. Hoe vind je het om met een groepje kinderen achter te blijven en zonder je vaste collega te moeten werken?
2. Hoe los je dit praktisch op? Blijf je alleen met dit groepje of voeg je je bij een andere groep?
3. Verandert de manier van werken in de groep en op wat voor manier?
4. Als er iets verandert in de manier van werken ervaar je dit dan als positief of als negatief?
5. Vind je het aantal dagdelen te weinig/ goed/ te veel? Motiveer je antwoord.

Kinderen

1. Wat zie je voor positieve en negatieve reacties bij de kinderen die achterblijven ?
2. Hoeveel kinderen vinden het niet leuk dat er kinderen weggaan??
3. Is er al een verschil te zien tussen de beginsituatie en nu?
4. Hoe ga je om met kinderen die niet naar de combigroep willen?

Ouders

1. Welke positieve en negatieve reacties van ouders krijg je op het feit dat de groep een aantal dagdelen in de week van samenstelling verandert?
2. Is er een verschil in reacties te zien tussen de beginsituatie en nu?
3. Hoe worden de ouders op de hoogte gehouden?

Algemeen

1. Hoe keek je in het begin tegen dit project aan en hoe nu?
2. Wat is meegevallen en wat is tegengevallen?
3. Hoe zie je de toekomst; wat zou je willen behouden en wat zou je anders willen?
4. Wat heb je nodig om goed in deze groep te kunnen werken? (deskundigheidsbevordering, werkoverleg enz)
5. Hoe reageren je collega's op dit project? (positief/ negatief)
6. Wat zijn volgens jou de taken van de leidinggevende in dit proces?
7. Wat moest je in je eigen werkwijze veranderen?
8. Heb je nog andere opmerkingen die je kwijt wilt?
9. Wat is je eerste reactie bij het volgende beeld:
"Over 10 jaar bestaan er geen aparte peuterspeelzalen en kinderdagverblijven meer maar centra voor jonge kinderen waar ouders kunnen kiezen of ze hun kinderen hele dagen brengen of een paar uurtjes om te spelen. Er werkt één team die geen aparte leidsters voor de speelzaal en de kinderopvang heeft. De kinderen die een paar uurtjes komen spelen worden niet in aparte groepen geplaatst maar vormen een onderdeel van de groepen kinderen die er hele dagen zijn".

Vragenlijst 3: voor de ouders

Peuterspeelzaalouders (groepsinterview)

Inleiding (indien van toepassing)

Uw peuters gaan naar de peuterspeelzaal. De kinderen spelen af en toe samen met de kinderen van het kinderdagverblijf. De leidsters van de peuterspeelzaal en het kinderdagverblijf zijn ook verder intensiever gaan samenwerken. Wij willen graag weten wat u hiervan gemerkt heeft, hoe u dit vindt en of u nog suggesties heeft.

Algemene gegevens

1. Hoe oud is uw peuter?
2. Gaat uw peuter graag naar de peuterspeelzaal?
3. Hoe merkt u dat?
4. Waarom gaat hij (niet) graag?

Reactie op integratieactiviteiten

1. Wat merkt u van het samenspelen/ de combigroep?
2. Wat vindt uw kind van het samenspelen/ de combigroep?
3. Wat vindt u van het samenspelen/ de combigroep? Is het programma anders geworden?
4. Wat vindt u van het contact met de leidster(s) over uw kind? Is dit anders geworden?
5. Wat vindt u van de gang van zaken bij halen/ brengen van uw kind? Is dit anders geworden?
6. Wat vindt u van de informatie vanuit de peuterspeelzaal over de integratieactiviteiten?

Suggesties

1. Vindt u de integratieactiviteiten belangrijk? Waarom (niet)?
2. Moeten er meer integratieactiviteiten komen? Welke?
3. Heeft u suggesties voor verbetering of uitbreiding van de integratieactiviteiten?
 - voor de leidsters
 - voor de organisatie

Toekomstbeeld

Wat is uw reactie op het volgende beeld:

"Over enige jaren bestaan er geen aparte peuterspeelzalen en kinderdagverblijven meer. Het zijn allemaal kindercentra geworden waar ouders kunnen kiezen of ze hun kind hele dagen laten komen of alleen enkele speelochtenden/ -middagen. De kinderen zitten niet meer in aparte opvang- en speelgroepen, maar worden in gemengde groepen geplaatst. Er werkt één team van leidsters. Ouders betalen een vaste bijdrage per speelochtend/ -middag. De ouders die gebruik maken van de opvangmogelijkheden betalen daar bovenop nog een aparte ouderbijdrage voor de opvang".

Kinderdagverblijffouders (groepsinterview)

De vragenlijst kan afgenomen worden in een groep van ouders die allemaal kinderen hebben in de peutergroep of in de verticale groep. Het is niet nodig dat alle peuters gebruik maken van de gecombineerde activiteiten. Ook de reactie van de ouders van "achterblijvende" kinderen is belangrijk.

Inleiding (indien van toepassing)

Uw kinderen gaan naar het kinderdagverblijf. De kinderen spelen af en toe samen met de kinderen van de peuterspeelzaal. De leidsters van de peuterspeelzaal en het kinderdagverblijf zijn ook verder intensiever gaan samenwerken. Wij willen graag weten wat u hiervan gemerkt heeft, hoe u dit vindt en of u nog suggesties heeft.

Algemene gegevens

1. Hoe oud is uw kind?
2. Gaat uw kind graag naar het kinderdagverblijf?
3. Hoe merkt u dat?
4. Waarom gaat hij (niet) graag?

Reactie op integratieactiviteiten

1. Gaat uw kind naar de gecombineerde activiteiten/ de combigroep? Zo nee, waarom niet?
2. Wat merkt u van het samenspelen/ de combigroep?
3. Wat vindt uw kind van het samenspelen/ de combigroep?
4. Wat vindt u van het samenspelen/ de combigroep? Is het programma anders geworden?
5. Wat vindt u van het contact met de leidster(s) over uw kind? Is dit anders geworden?
6. Wat vindt u van de gang van zaken bij halen/ brengen van uw kind? Is dit anders geworden?
7. Wat vindt u van de informatie vanuit het kinderdagverblijf over de integratieactiviteiten?

Suggesties

1. Vindt u de integratieactiviteiten belangrijk? Waarom (niet)?
2. Moeten er meer integratieactiviteiten komen? Welke?
3. Heeft u suggesties voor verbetering of uitbreiding van de integratieactiviteiten?
 - voor de leidsters
 - voor de organisatie

Toekomstbeeld

Wat is uw reactie op het volgende beeld:

"Over enige jaren bestaan er geen aparte peuterspeelzalen en kinderdagverblijven meer. Het zijn allemaal kindercentra geworden waar ouders kunnen kiezen of ze hun kind hele dagen laten komen of alleen enkele speelochtenden/ -middagen. De kinderen zitten niet meer in aparte opvang- en speelgroepen, maar worden in gemengde groepen geplaatst. Er werkt één team van leidsters. Ouders betalen een vaste bijdrage per speelochtend/-middag. De ouders die gebruik maken van de opvangmogelijkheden betalen daar bovenop nog een aparte ouderbijdrage voor de opvang".

Hoofdstuk 6 Stappenplan

Hieronder staan de stappen die u kunt nemen om het integratietraject te starten en in te vullen. Voor het uitvoeren van deze stappen kunt u in de voorgaande hoofdstukken informatie en hulpmiddelen vinden. De volgorde van de stappen is altijd moeilijk aan te geven. Iedere organisatie heeft zijn eigen communicatiestructuur. De een zal starten met overleg met de leidsters, de ander wil eerst goedkeuring van het bestuur hebben alvorens met leidster en ouders te gaan praten, en de derde wil eerst achter het eigen bureau nagaan of de aanpassingen in de organisatie haalbaar en betaalbaar zijn alvorens gesprekken met andere geledingen in de organisatie aan te gaan. De volgorde van deze stappen moet u dan ook aanpassen aan uw eigen situatie.

Stap 1	Visieontwikkeling
Stap 2	Besluitvorming op basis van een projectplan
Stap 3	Uitwerken van plannen met direct betrokkenen
Stap 4	Aanpassingen in de organisatie
Stap 5	Evaluaties en bijstelling

Stap 1 Visieontwikkeling

Allereerst wordt de na te streven situatie helder omschreven zodat alle partijen hetzelfde voor ogen hebben. Gaat het om samenwerking waarbij een aantal gezamenlijke activiteiten ontwikkeld worden? Of komt er een geïntegreerd aanbod waarbij de grenzen tussen kinderopvang en speelzaal vervagen? Vaak worden de ideeën op managementniveau geboren, zij zijn dan de eersten om deze ideeën concreet te formuleren. Daarmee stappen ze naar hun adviseurs, collega's, de gemeente, hun team en/of de oudercommissie en peilen de reacties. In hoofdstuk 1 *Visieontwikkeling* is materiaal te vinden voor een presentatie van en discussie over integratieplannen.

Stap 2 Besluitvorming op basis van een projectplan

De tweede stap bestaat uit het bespreken van de ideeën met het bestuur, of in het geval dat het om twee aparte organisaties gaat, de besturen. Kan het bestuur/ kunnen beide besturen zich vinden in het idee van integratie? Heeft het management toestemming om door te gaan met planvorming en uitvoering? Wie wordt de trekker van het project en hoe worden besturen geïnformeerd? U kunt als voorbereiding voor deze besluitvorming een (globaal) projectplan maken. Materiaal hiervoor vindt u in de hoofdstuk 1 *Visieontwikkeling* en hoofdstuk 7 *Voorbeelden*. In hoofdstuk 7 zijn twee projectplannen opgenomen.

Stap 3 Uitwerken van de plannen met direct betrokkenen

De integratieplannen worden nu op een concreet niveau uitgewerkt met de direct betrokkenen: de leidsters en de ouders. Hulpmiddelen voor de invulling van bijeenkomsten met leidsters en ideeën voor samenwerkingsvormen staan nader beschreven in hoofdstuk 2 *Leidsters*. In hoofdstuk 3 *Ouders* wordt uitgewerkt hoe u via een ouderpanel de ideeën van ouders kunt verkrijgen

Stap 4 Aanpassingen in de organisatie

Bij de uitwerking van het projectplan vindt inventarisatie plaats van de onderdelen in de organisatie, die moeten worden aangepast om het nieuwe aanbod te realiseren. Waarschijnlijk is ook een gesprek met de gemeente en inspectie nodig over de plannen en toestemming voor aanpassingen. In hoofdstuk 4 *Aanpassingen in de organisatie* vindt u aanwijzingen voor de verschillende aanpassingen.

Stap 5 Evaluaties en bijstelling

Regelmatige evaluatie bij de direct betrokkenen (leidsters, ouders en kinderen) tijdens de uitvoering is van groot belang om tijdig te kunnen bijsturen bij problemen. In hoofdstuk 5 *Evaluatie* staan aanwijzingen en vragenlijsten, die u hiervoor kunt gebruiken.

Hoofdstuk 7 Voorbeelden

Hierachter staan vijf voorbeelden:

- 7.1 Eén team voor peuterspeelzaal en kinderdagverblijf: de werkwijze in een geïntegreerd kindercentrum maar met gescheiden aanbod voor de kinderen in Millingen aan de Rijn.
- 7.2 De beschrijving van de geïntegreerde activiteiten in Moordrecht.
- 7.3 De beschrijving van een gecombineerde drie-plus groep in 's-Gravenzande.
- 7.4 Het projectplan uit 's-Gravenzande
- 7.5 Het projectplan uit Sliedrecht. Dit projectplan is nog niet in uitvoering gebracht.

7.1 Eén team voor peuterspeelzaal en kinderdagverblijf

De Kinderkorf in Millingen aan de Rijn

(Met dank aan Marianne Daamen, leidinggevende van de Kinderkorf)

Een stukje geschiedenis

In Millingen aan de Rijn ligt kindercentrum "de Kinderkorf" van de stichting Kinderopvang Humanitas. In dit gebouw werken peuterspeelzaal, kinderdagverblijf en buitenschoolse opvang al sinds 1994 samen. De aanleiding daarvoor was praktisch van aard. Er ging een buitenschoolse opvang van start en dat was alleen maar te realiseren als de ruimte met de peuterspeelzaal gedeeld kon worden. Zo wordt de peuterspeelzaal steeds nauwer verbonden met de kinderopvang, hetgeen in 1996 leidt tot aansluiting van de peuterspeelzaal bij Stichting Humanitas. Daardoor kan er één leidinggevende voor het geheel worden aangesteld.

Groei in de samenwerking

Aanvankelijk loopt de samenwerking tussen de leidsters van de peuterspeelzaal en het kinderdagverblijf stroef. De belangrijkste reden hiervoor is het verschil in opvatting over het eigen werk. De kinderdagverblijfleidsters hebben een baan waarvoor een opleiding vereist is. Zij beschouwen zichzelf als professionele leidsters en ook de peuterspeelzaalleidsters zien hen zo. De peuterspeelzaalleidsters zien hun werk niet als een echte baan, maar meer iets wat ze leuk vinden om te doen. Ze hebben ook niet allemaal een opleiding voor dit werk. Door het werken in één team zijn de taakopvattingen en status van het peuterspeelzaalwerk gelijkwaardig aan die in het kinderdagverblijf geworden. Ook de pedagogische aanpak is meer gelijkgetrokken al blijven er verschillen. Het pedagogische beleidsplan is een product van het team. De peuterspeelzaalleidsters waren blij met de pedagogische besprekingen. Zij waardeerden de verdieping en de reflectie op hun werk. Ook vonden ze het prettig om collega's te krijgen, waar ze tevoren erg alleen werkten. Hoewel zij er natuurlijk wel aan moesten wennen dat zij niet meer alles alleen konden bepalen.

In de verhouding met de ouders blijft een verschil tussen peuterspeelzaal en kinderdagverblijf. In het kinderdagverblijf wordt veel voorgelegd aan de ouders en worden hun wensen zo veel mogelijk ingewilligd. De peuterspeelzaal heeft een eigen beleid en programma, waarin de ouders minder worden betrokken.

De huidige situatie

Anno 2003 zitten de peuterspeelzaalgroepen op alle ochtenden vol. Vrijwel alle kinderen kunnen geplaatst worden. Er is nog voldoende plaats op alle middagen. Hiervoor is echter weinig belangstelling. De kinderdagverblijfgroepen zijn goed bezet behalve op de woensdag en vrijdag. De Kinderkorf biedt nu bijna 12,5 jaar opvang aan baby's, peuters, schoolkinderen en peuterspeelzaalgroepen aan vanuit één voorziening. Is hier integratie van de werksoorten uit gegroeid? We gaan de verschillende aspecten na.

Het gebouw

Het gebouw bestaat uit twee groepsruimtes en vier slaapruijtes voor het kinderdagverblijf, twee groepsruimtes voor de peuterspeelzaal, waarvan één ruimte ook door de buitenschoolse opvang gebruikt wordt en nog één aparte groepsruimte voor de BSO. Een apart speellokaal en een atelier staan ter beschikking voor alle kinderen, evenals de gezamenlijke buitenruimte, waarin o.a. grote konijnenhokken staan.

De Kinderkorf zal in de toekomst verhuizen naar het multifunctionele gebouw van de brede school. Dit zal wellicht meer integratiemogelijkheden bieden. Zo is er in het nieuwe gebouw voorzien in een gezamenlijke eetplek.

De organisatie

De Kinderkorf bestaat uit drie groepen voor het kinderdagverblijf (een baby-, een verticale en een peutergroep), vijf peuterspeelzaalgroepen van ieder 15 kinderen en 30 à 40 BSO-kinderen per dag. Per week komen er zo'n 200 kinderen.

Er werken 16 leidsters in de Kinderkorf. Hiervan werken er negen voor het kinderdagverblijf, vijf voor de buitenschoolse opvang en twee voor de peuterspeelzaal. Eén leidster werkt zowel voor de speelzaal als voor de BSO. Daarnaast zijn er nog een aantal vaste invalkrachten, die ook tot het team behoren. Alle leidsters zijn in dienst van Humanitas, een grote landelijke koepel voor kinderopvang. De rayonmanager heeft een aantal kindercentra onder haar hoede, waaronder de Kinderkorf. Er is een gezamenlijke ouderraad met afgevaardigden uit de verschillende werksoorten. De leidsters vergaderen gezamenlijk, maar hebben ook afstemmingsoverleg per werksoort behouden. Het speelgoed wordt in gezamenlijk overleg aangeschaft en ook gedeeld. Leidsters lopen gemakkelijk bij elkaar binnen en de kinderen kennen alle leidsters. Stagiaires werken in alle groepen.

Regelgeving

De landelijke kwaliteitsnormen per werksoort worden aangehouden. Voor peuterspeelzalen worden die niet landelijk gegeven, voor kinderopvang staan ze in de Algemene Maatregel van bestuur. Zo heeft de peuterspeelzaalgroep 15 kinderen op één gekwalificeerde leidster (aangevuld door één volwassene). De dagverblijfgroepen bestaan uit respectievelijk 10 kinderen in de 0-2 jaar groep, 12 kinderen in de 0-4 groep en 14 peuters in de 2-4 jaar groep. In de dagverblijfgroepen werken twee gediplomeerde leidsters. En voor de kinderen van de buitenschoolse opvang is er één leidster op 10 kinderen.

Ouderbijdrage

Ouders betalen volgens een verschillend systeem voor de peuterspeelzaal of de kinderopvang. Voor de peuterspeelzaal betaalt men 41,- per maand voor twee dagdelen per week. Voor het kinderdagverblijf en de BSO is de ouderbijdrage afhankelijk van de plaats. Een subsidieplaats gaat volgens de ouderbijdragetabel, voor een bedrijfsplaats betalen werkgevers mee en een particuliere plaats betalen de ouders helemaal zelf.

Financiën

In feite heeft het kinderdagverblijf meer geld dan de peuterspeelzaal. Tekorten in de huur worden bijgespijkerd door het kinderdagverblijf. Dit kan echter niet zo blijven. Daarom wordt met spanning uitgekeken naar een subsidieverhoging van de gemeente voor de peuterspeelzaal zodat zij meer bijdrage kunnen leveren aan de huur van het gebouw. Ook ligt er de wens om op de peuterspeelzaalgroepen ook met twee gekwalificeerde krachten te gaan werken.

De kinderen

Het is duidelijk of een kind tot de dagverblijfgroep of de speelzaalgroep behoort. Zij hebben ieder hun eigen ruimtes en hun eigen leidsters. Alle kinderen zijn in principe op elke groep welkom om te komen spelen. Desondanks spelen de meeste kinderen in hun eigen groep. Als er erg weinig oudere peuters in de opvanggroep zijn, brengt de leidster hen soms naar de peuterspeelzaalgroep om daar te spelen.

Eén pedagogisch beleid

Het team is gezamenlijk verantwoordelijk voor de dagopvang, de buitenschoolse opvang en de peuterspeelzaal. Hiervoor is één pedagogisch beleidsplan gemaakt waarin elke werksoort haar eigen aandeel in heeft.

De leidsters bemerken in de praktijk dat veel situaties in de dagopvang en de peuterspeelzaal op elkaar lijken. De wenprocedure bijvoorbeeld, eten en drinken in de kring, voorlezen, het buitenspelen, de inschrijvingsprocedure voor ouders: dit zijn allemaal zaken waarvoor je eenzelfde beleid kunt maken. En dat is dan ook gebeurd.

Er is bijvoorbeeld een wijziging in de peuterspeelzaal ingevoerd onder invloed van de gewoontes in het kinderdagverblijf. In de peuterspeelzaal werd het meegebrachte fruit vroeger door de peuters zelf opgegeten. Tegenwoordig geven de peuters het fruit af, en wordt het door de leidsters geschild en op

een schaal gelegd. Iedere peuter mag daar stukjes fruit uit kiezen. Het fruit eten is zo een stuk gezelliger geworden en bijkomend voordeel is dat de peuter ook eens ander soort fruit dan hij thuis gewend is. Natuurlijk zijn er ook zaken die niet van toepassing zijn voor alle peuters: middageten, slapen en de rustmomenten in de groep zijn alleen van belang voor de dagverblijfgroep. De breng- en haalmomenten bij de dagverblijfgroep zijn ook intensiever. Er moet veel meer uitgewisseld worden met de ouders.

De pedagogische aanpak

Het belangrijkste en voortdurende discussiepunt is nog steeds de omgang met en het programma voor de kinderen. In Millingen blijft de aanpak in de groep in de peuterspeelzaal verschillend van die in het kinderdagverblijf. Ten eerste omdat het werken met 15 peuters en één leidster (plus een tweede volwassene) een meer gestructureerde aanpak vergt dan het werken met twee leidsters in een groep van 14 kinderen. Maar ook omdat de peuters van de peuterspeelzaalgroep zich anders gedragen dan de peuters uit de kinderdagverblijfgroep: ze zijn drukker, ze maken meer lawaai en ze bewegen veel meer. Ze komen maar twee dagdelen per week en dan komen ze om zich uit te leven en van alles te beleven. De leidster moet in een korte periode alle kinderen aan hun trekken laten komen. Oorspronkelijk werkten de peuterspeelzaalleidsters daarom het liefste met de hele groep, met een vast programma en met tevoren door de leidster bedachte activiteiten. Onder invloed van de onderlinge discussies en de werkwijze in het kinderdagverblijf is men ook in de speelzaalgroepen meer met kleine groepjes gaan werken. De peuters kunnen nu bovendien meer zelf kiezen wat ze willen gaan spelen. Het materiaal staat uitnodigend klaar, maar het is aan de peuters of ze er mee willen werken. Deze wijziging in pedagogische aanpak heeft meer rust in de groep gebracht. De groepsmomenten zijn nu beperkt tot kringactiviteiten, zoals voorlezen, zingen, verjaardag vieren en het eten en drinken. Er zijn leidsters die het houvast van een vast programma toch wel missen. Ze kunnen bijvoorbeeld minder snel opmerken wat kinderen nog niet kunnen. Een voorbeeld: in een kring aan een grote tafel zie je dadelijk als een kind nog niet kan knippen en dan help je hem. Maar als iedereen zelf in hoeken bezig is, dan valt dat niet meer op. Er is behoefte aan een gezamenlijk begin van de ochtend waarin collectief besproken wordt wat ieder kind gaat doen. Ook is er behoefte aan regels en structuur voor de kinderen die zoveel vrijheid niet aankunnen. Hierover gaan de volgende discussies in het team.

Zijn er ook dingen in het kinderdagverblijf veranderd onder invloed van de peuterspeelzaalmethodiek? Eigenlijk (nog) niet. De pedagogische aanpak in het kinderdagverblijf is beïnvloed door de Reggio-pedagogiek. Deze aanpak verbindt nu alle leidsters of zij nu in de speelzaal, het dagverblijf of de BSO werken.

De ouders

De ouders voelen de werksoorten wel degelijk als verschillend. Peuterspeelzaalouders praten over het schooltje, de kinderdagverblijfouders over het kinderdagverblijf. Er zijn ouders die hun kind naast het kinderdagverblijf ook nog naar de speelzaalgroep laten gaan omdat hun kind dat graag wil. De ouders van de peuterspeelzaalkinderen moesten aanvankelijk wennen aan de nieuwe aanpak. Ze zien de peuterspeelzaal als een school en verwachten een werkje mee naar huis. Ook worden de kleren van de kinderen soms vies. Via videofragmenten heeft men op ouderavond laten zien hoeveel plezier de peuters hadden en tot hoeveel eigen spel zij komen bij een minder gestructureerde aanpak. Dit heeft veel bijgedragen tot begrip en acceptatie van de speelzaalouders voor de nieuwe aanpak. De kinderen krijgen nu oude kleren aan als ze naar de speelzaal gaan. Voor de kinderdagverblijfouders is er niet veel invloed merkbaar van de intensieve samenwerking met de speelzaal.

Basisschool

De school zou liever hebben dat het kindercentrum meer voorbereidend werk leverde voor de basisschool: de kinderen in een kring leren zitten, potlood goed vasthouden, knippen. Dat past echter niet in de filosofie van het kindercentrum. Er is een overdrachtsformulier ontwikkeld dat door de ouders aan de school wordt gegeven bij de overgang naar de basisschool. De bouw van de Brede school zal voor meer samenwerking zorgen, zowel met de school als tussen de peutergroepen. Dit zal opnieuw de nodige discussies opleveren over het gewenste pedagogische klimaat. De Kinderkorf kijkt hiernaar uit.

Analyse

In Millingen zien we één gebouw, één team, één pedagogisch beleid, één organisatie en één management. De gescheiden voorzieningen zijn echter gehandhaafd. De kinderen en de leidsters behoren ieder tot hun eigen groep en de ouders betalen volgens verschillende systemen.

Waarom zijn er geen gemengde peutergroepen ontstaan? Waarom spreekt men nog steeds van peuterspeelzaal- en kinderdagverblijfkinderen, peuterspeelzaal- en kinderdagverblijfleidsters en peuterspeelzaal- en kinderdagverblijfouders?

In Millingen heeft men eigenlijk geen behoefte om verder te gaan. Ook ouders lijken niet zoveel behoefte te hebben aan verdere integratie voor hun kinderen. Een open-deuren-beleid is genoeg om ontmoetingen voor de kinderen te bewerkstelligen. En een belangrijke hindernis is natuurlijk de verschillende regelgeving en financiering. Op deze manier kun je de financiën goed gescheiden houden en valt het ouders ook uit te leggen waarom ze een verschillende ouderbijdrage moeten betalen.

7.2 Een 3-plus groep in 's Gravenzande

Beschrijving van de aanleiding, de werkwijze en het proces van een 3-plus groep in de gemeente 's Gravenzande.

De start van een 3-plus groep

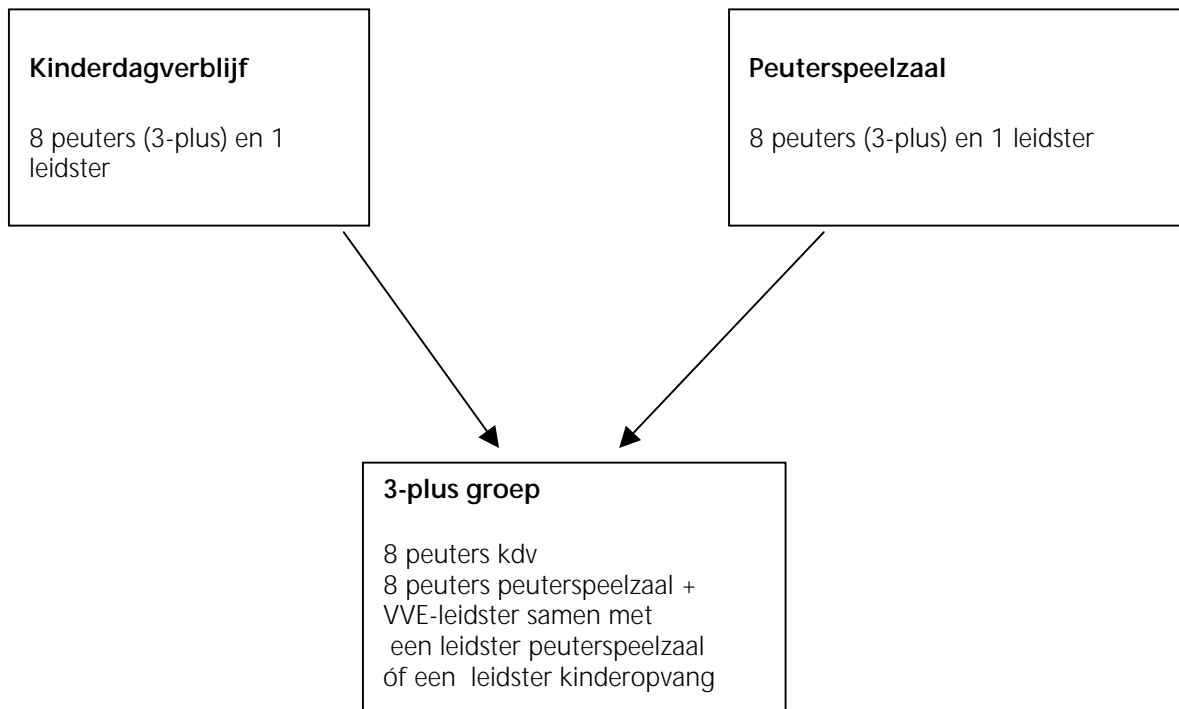
In het kader van het project 'Integratie werksoorten', maar tevens in het kader van de invoering van de Voor- en Vroegschoolse Educatie wordt gestart met een 3-plus groep.

Er zijn een aantal argumenten om deze groep te gaan vorm geven:

- De peutergroep van de peuterspeelzaal is vrij groot (20 peuters) Door een tweede groep te gaan creëren in de leegstaande ruimte van de BSO is het mogelijk om met twee kleine groepen (14 peuters) te gaan werken.
- De Voor- en Vroegschoolse Educatie activiteiten worden voornamelijk aangeboden aan de 3-plus kinderen door de VVE leidster samen met een leidster uit de speelzaal of met een leidster uit de kinderopvang. De verwachting is dat de oudere kinderen het meest van een VVE programma zullen profiteren.
- Uit exit interviews van ouders van de kinderopvang komt regelmatig naar voren dat ouders voor hun oudere peuters meer op leeftijd gerichte activiteiten wensen. De oudere peuters raken namelijk uitgekeken op het aanbod van de kinderopvang. In de 3-plus groep zullen de oudere peuters op hun leeftijd gerichte activiteiten krijgen aangeboden, er zal meer uitdaging zijn en hun ontwikkeling wordt extra gestimuleerd door de inzet van een VVE programma.
- Door samenwerking van de leidsters uit de verschillende werksoorten kunnen zij over en weer van elkaar leren.
- De 3-plus groep kan mogelijk ook een voorbereiding vormen voor de basisschool. De groep kan mogelijk bezoeken brengen aan de kleuterklas van de basisschool en de overdracht van kinderen kan gemakkelijker plaatsvinden. De 3-plus groep vormt een schakel in de doorgaande lijn van kinderopvang/speelzaal naar de basisschool.
- Ook kinderen vanuit de kinderopvang profiteren van een extra aanbod VVE. Bovendien leren kinderen van de speelzaal en de kinderopvang elkaar kennen en vormen al een groep voordat zij naar de basisschool gaan.²
- Zowel leidsters uit de kinderopvang als leidsters van de peuterspeelzaal gaan werken in de 3-plus groep. Zij maken kennis met de andere werksoort en profiteren beide van de kennis over het VVE-programma. Ook biedt het afwisseling en nieuwe impulsen.

² Een gedeelte van de groep zal naar andere basisscholen gaan, het geldt dus niet voor alle kinderen.

Hoe kan de 3-plus groep er concreet uit gaan zien?

Voorstel is om de 3-plus groep te starten met drie ochtenden van 2 uur en wel op maandag- dinsdag- en donderdagochtend van 9.00 uur tot 11.00 uur.

De kinderen kunnen daardoor de dag in de eigen groep starten en ook weer eindigen.

Op woensdag- en vrijdagochtend zal de VVE leidster in de peuterspeelzaalgroep werken waardoor ook de 2 jarigen een extra VVE aanbod kunnen krijgen. Bovendien blijft op deze dagen het voordeel van de combinatie jonge/ en oudere kinderen bestaan.

Op de overige ochtenden zijn de jongere kinderen in een kleine groep (14 kinderen) met 2 leidsters waardoor ook zij extra aandacht kunnen krijgen.

Voor de kinderopvanggroep geldt ook het voordeel van een kleine groep kinderen die bestaat uit 2 jarige peuters. Ook voor deze groep kunnen op hun leeftijd gerichte activiteiten worden aangeboden.

De VVE- leidster ofwel de pedagogisch medewerkster is de centrale figuur binnen de 3-plus groep. Zij zal samen met de tweede leidster uit de kinderopvang of de peuterspeelzaal het programma draaien.

Er zal een 14 daags rooster gemaakt worden.

7.3 Projectplan integratie peuterspeelzaal en kinderdagverblijf te 's Gravenzande

Situatieschets

Per 1 september 2002 gaat de brede school in 's-Gravenzande van start. De basisschool de Driekleur, de peuterspeelzaal Pippeloen en de BSO vanuit de Stichting Kinderopvang Okidoki gaan samen in een nieuw schoolgebouw. Dit biedt allerlei kansen tot samenwerking.

De peuterspeelzaal en de basisschool hebben VVE middelen en er ligt een voorstel voor de besteding van dit budget voor 2001-2002.

De peuterspeelzaal krijgt de beschikking over één lokaal in de brede school. Dit lokaal wordt 's middags gebruikt door de BSO. Er komen 20 kinderen per ochtend naar de speelzaal.

De kinderopvang heeft naast het lokaal dat gedeeld wordt met de peuterspeelzaal ook nog de beschikking over een tweede lokaal. In dit lokaal worden 's middags de oudere BSO kinderen opgevangen.

Dit lokaal kan gebruikt gaan worden voor een extra peutergroep, bestaande uit peuters vanuit de kinderopvang als peuters vanuit de peuterspeelzaal.

Voorlopig plan van aanpak

De integratie van de peuterspeelzaal en de kinderopvang zal zich gaan richten op een aantal speerpunten:

- Personele integratie/ combinatiebanen voor leidsters en leidinggevenden. Het creëren van combinatiebanen, waarbij personeel zowel binnen de speelzaal als op de BSO als in groep 1-2 op de basisschool inzetbaar is. Uitgezocht gaat worden wat de juiste functieomschrijving wordt en op welke manier deze mensen worden ingeroosterd en ingeschaald. Ook wordt gekeken of de voordelen die gezien worden in het combineren van een aantal functies ook werkelijk worden ervaren in de praktijk.
- Inhoudelijk programma voor de peuters
- Het samenvoegen van peuterspeelzaalkinderen en kinderopvangkinderen op een aantal dagdelen in de week. De ruimte voor de oudere kinderen van de BSO wordt hiervoor gebruikt, zodat er twee kleine groepen kinderen kunnen worden gevormd. Er wordt gedacht aan de speelzaalgroep van 20 kinderen plus 8 kinderen van het kinderdagverblijf. Door de groep van 28 kinderen te splitsen is het mogelijk om twee groepen van 14 kinderen te formeren. Uiteraard is dit nog een idee dat verder uitgewerkt gaat worden in de praktijk.
- Samenwerken met onderwijs, vormgeven doorgaande lijn VVE.
- Het samenwerken tussen speelzaal, kinderopvang en school rond VVE versterken door de inzet van combinatiebanen en het gebruik laten maken van de doelgroepkinderen uit de kinderopvang binnen het VVE programma van de peuterspeelzaal.
- Financiële organisatie met betrekking tot ouderbijdrage en combinatie geldstromen. Wat gaat het kosten als een kind uit de kinderopvang ook gebruik maakt van een peuterspeelzaalplek. Hoe hou je de financieringsstromen uit elkaar.

Activiteit	Wanneer	Wie	Communiceren met
Plaatsen van een advertentie om de vacature van pedagogisch medewerker te vervullen en de vacature van klassenassistent.	Oktober 2002	Stichting Kinderopvang Okidoki	Stichting Pippeloen peuters en basisschool de Driekleur
Voeren van sollicitatiegesprekken en keuze maken.	November 2002	Stichting Kinderopvang Okidoki Stichting Pippeloen peuters en basisschool de Driekleur	Oudercommissie, ouders, team
Start van de pedagogisch medewerker	Januari 2003		
Voorbereiden 3-plus groep bestaande uit peuters vanuit de kinderopvang en peuters van de peuterspeelzaal	Oktober, november, december 2002	St. Ko. Okidoki en St. Pippeloen peuters	Oudercommissie, ouders, team, bestuur, school
Vorbereidingen: <ul style="list-style-type: none"> • Communiceren met alle betrokkenen over de invulling van de 3-plus groep • Rooster maken voor de 3-plus groep • VVE- leidster wordt betrokken bij het inhoudelijk vorm geven van de 3-plus groep • Inrichten van de 3-plus groep 			
Start 3-plus groep	Januari 2003 ³		

³ De leidster is per 01-02-2003 in dienst gekomen, zij wordt in februari ingewerkt en start per 01-03-2003 met de 3-plus groep

7.4 Projectplan “Integratie peuterspeelzaalwerk-kinderopvang” in de gemeente Moordrecht

Situatieschets

De Stichting Peuterspeelzaal Moordrecht is per 01-06-2003 gefuseerd met de Stichting Zoetermeerse Kinderopvang. (SZK) Aanleiding voor de fusie zijn de externe ontwikkelingen (BANS, VVE) en de mede daardoor toegenomen eisen die aan peuterspeelzalen worden gesteld. Het vrijwilligersbestuur zag geen kans meer om op een verantwoorde manier de speelzaal te besturen.

De toenemende eisen op gebied van kwaliteit, veiligheid en werkgeverschap vragen om bestuurlijke kwaliteiten die steeds moeilijker op vrijwillige basis zijn te verkrijgen.

De peuterspeelzaal is samen met de kinderopvang in een nieuw multifunctioneel gebouw gehuisvest.

Hierin zijn ook het consultatiebureau en het opvoedbureau gehuisvest alsmede de spelothek.

Deze situatie biedt mogelijkheden om de samenwerking tussen de speelzaal en de kinderopvang te gaan versterken.

De eerste stap die SZK gaat zetten is een gezamenlijke cursus ‘pedagogisch handelen voor de leidsters van de kinderopvang en de peuterspeelzaal. Dit gebeurt in het kader van VVE ter voorbereiding van een VVE programma. Het is tevens een eerste stap om de integratie vorm te gaan geven. Vanuit een gezamenlijke pedagogische visie wordt een VVE programma gekozen.

De vragen die in deze pilot spelen zijn:

1. “Hoe gaan we samen spelen?”

De groepsruimtes van de kinderen van de speelzaal en de kinderen van de kinderopvang grenzen aan een gemeenschappelijke hal. Deze hal zal door beiden gebruikt gaan worden. Om kinderen van de speelzaal en de kinderopvang niet als aparte groepen te laten opgroeien kan de gemeenschappelijke hal als ontmoetingsplek worden gebruikt.

2. Een gezamenlijke oudercommissie voor kinderopvang en peuterspeelzaal

Omdat dit voor het project integratie werksoorten een interessant onderwerp is, zal dit proces worden gevolgd en beschreven. Ook ouders zal naar hun ervaringen worden gevraagd aan het eind van de projectperiode.

Aandachtspunten voor dit project

Omdat binnen deze pilot veel zaken tegelijk spelen zoals: het invoeren van een VVE programma, een fusie tussen speelzaal en kinderopvang, een nieuwe coördinator die zich gaat bezig houden met VVE, zal de doelstelling voor dit project soms verweven zijn met andere doelen die bijvoorbeeld met VVE te maken hebben. Ook zal de communicatie veel aandacht vragen.

Verloop van het project

Na een gezamenlijke avond met de leidsters van de peuterspeelzaal en de kinderopvang waarin gezocht is naar overeenkomsten in de werkwijze van de beide werksoorten, is een werkgroep in het leven geroepen. De werkgroep, bestaande uit leidsters van het kinderdagverblijf en leidsters van de peuterspeelzaal, die voor de zomer is gestart om de integratie tussen de peuterspeelzaal en het dagverblijf vorm te geven, is nog steeds actief. De werkgroep werd voorgezeten door een pedagogisch stafmedewerkster van de SZK. Er is geëxperimenteerd met een aantal werkwijzen.

Eerst zijn er gezamenlijke activiteiten georganiseerd voor een deel van de peuters (5 peuters per groep) in de centrale speelhal. Dit is voor een deel positief geëvalueerd, maar men wilde toch alle peuters bereiken en ook alle leidsters betrekken bij de activiteiten.

Er is vervolgens gekozen voor een andere manier van werken en men heeft een koppeling gemaakt met het VVE programma *Ik ben Bas*. Aan het eind van een thema van *Ik ben Bas*

(een thema duurt 3 weken) zijn er een week lang, drie á vier ochtenden, in alle groepsruimten en in de centrale hal allerlei activiteiten waaraan alle kinderen kunnen meedoen.

Eén leidster blijft in de eigen groepsruimte zodat de kinderen die de groep niet uit willen/durven, bij een vertrouwde leidster kunnen blijven.

Deze manier van werken beviel beter dan de eerste werkvorm. Er is nu gekozen om door te gaan met het organiseren van activiteiten als afsluiting van *Ik ben Bas*. Op deze manier komen een aantal dingen samen:

Het opendeurenbeleid, het integratieproject en het VVE programma. Dit biedt ook de meeste kans van slagen voor de voortgang. Tot nu toe werd de werkgroep integratie door een inhoudelijk medewerker van

de SZK begeleid, deze stopt met de begeleiding omdat de pilot stopt. Door de integratie te koppelen met VVE is de kans groot dat de integratie verder wordt doorgevoerd.

7.5 Projectplan (concept) kinderopvang de Petteflet in Sliedrecht

De plannen zijn tot nu toe nog niet gerealiseerd. Men streeft ernaar om in de nieuwbouwlocaties een geïntegreerd aanbod te gaan doen.

Naar aanleiding van de visiedag met de Raad van Toezicht en de verschillende visiedagen met het managementteam is er door het MT een gezamenlijk visiedocument opgesteld met betrekking tot de toekomstige ontwikkeling van de stichting kinderopvang de Petteflet. Centraal in het ontwikkelingsdenken staat de integratie van de verschillende werksoorten die we nu aan bieden naar één vorm van kinderactiviteiten met daarbinnen een diversiteit aan mogelijkheden. Vanuit denken, visie, ontwikkeling naar voorwaarden om tot een nieuwe structuur te komen.

Onze uitgangspunten:

Kinderopvang van niveau

- Goede kwaliteit, tegen een betaalbare prijs
- In onze manier van werken staat het groepsgebeuren centraal, het primaire proces rondom het kind met alle activiteiten die daar plaats vinden. De organisatie is om dit proces heen georganiseerd met zo veel mogelijk eigen verantwoordelijkheid binnen de teams (principe van zelfsturende teams, teamverantwoordelijkheid);
- Kinderopvang als aanvulling op de thuissituatie (verrijking). Pedagogische mede- verantwoordelijkheid voor het kind, wat tot uitdrukking komt in het pedagogisch beleid en werkplannen.
- We staan open voor ontwikkeling, en (maatschappelijke) vernieuwing.
- Breed aanbod, verschillende werksoorten, combinatie en integratie hiervan, resulterend in diversiteit/flexibiliteit en een brede toegankelijkheid als een kinder(activiteiten)centrum.
- Samenwerking met maatschappelijke organisaties Rivas, basisscholen
- Groei om de kwaliteit te verbeteren en om onze positie naar de toekomst veilig te stellen.

Wat willen we (in algemene zin):

- Klantgericht werken (welbevinden van kinderen)
- Goede werkgever zijn
- Goede ondernemer zijn
- Continuïteit
- Goed Imago

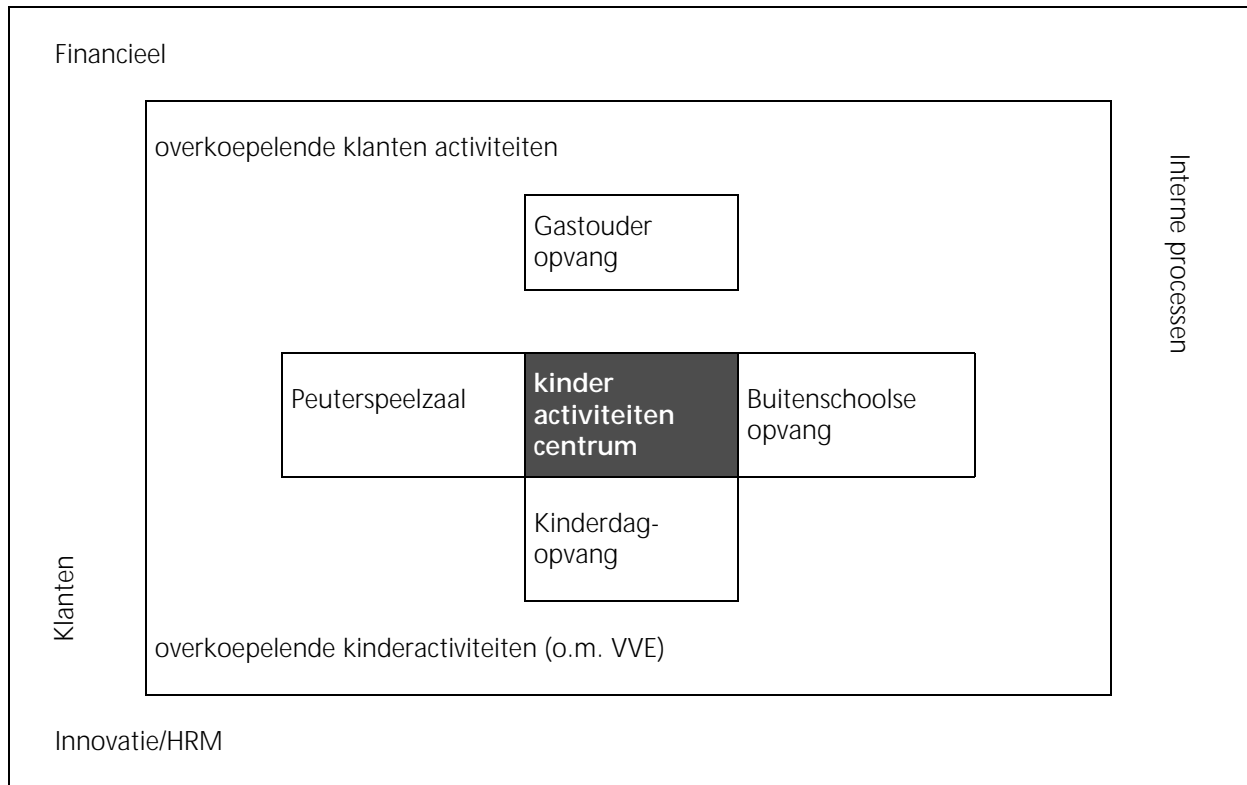
Voorwaarden (in algemene zin)

- Gezond financieel beleid
- Voldoende goed personeel
- Toekomstgericht / WBK bestendig
- Marktgerichte cultuur
- Moderne bedrijfsvoering

Voorwaarden m.b.t. organisatie en communicatiestructuur

- Vaste personeelsbezetting op de groepen. Zo weinig mogelijk gezichten. Maximaal 4 vaste leiders per (kdv) groep;
- Groepen worden per twee of maximaal drie aan elkaar geschakeld wat betreft openingstijden, activiteiten, budgetten en overige operationele zaken. Deze twee of drie groepen samen vormen een team.
- Aan een team worden vaste invalkrachten gekoppeld.
- De onderlinge taakverdeling wordt per team vastgesteld en is in principe roulerend. Een teamlid is het aanspreekpunt binnen de communicatiestructuur (linking-pin principe).
- De coördinatoren werken niet meer werksoortgebonden, maar locatie gericht naar een of meerdere voorzieningen.
- Binnen het team van coördinatoren wordt een onderlinge taakverdeling vastgesteld met betrekking tot zowel werksoort gebonden taken als stichtingsbrede activiteiten.

Model geïntegreerde werksoorten:

De onderliggende gedachte

Stichting kinderopvang de "Petteflet" biedt een diversiteit aan kinderopvang en activiteiten, toegespitst op verschillende doelgroepen.

Deze activiteiten en de onderliggende doelen bestaan onder meer uit:

- Opvang
- Spelactiviteiten
- Ontwikkelingsstimulering
- Sociale vaardigheden
- Pedagogische begeleiding

Met maatschappelijke accenten gericht op:

- Voor en Vroegschoolse Educatie (VVE)
- Interculturele opvang
- Opvang van kinderen met een handicap
- Opvang van kinderen met een (dreigende) ontwikkelingsachterstand en/of problematische thuissituatie.

Uitwerking vindt plaats naar de verschillende werksoorten:

- Kinderdagopvang
- Buitenschoolse opvang
- Gastouderopvang
- Peuterspeelzaalwerk

We kunnen constateren dat, hoewel er verschillen zijn in de intensiteit, er grote overeenkomsten zijn in de activiteiten van de verschillende werksoorten.

Dit geeft de mogelijkheid om de verschillende werksoorten deels met elkaar te integreren tot één voorziening van kinderopvangactiviteiten.

Hierbij zal dan het accent op de leeftijd van het kind moeten liggen en de daarbij behorende activiteiten en in mindere mate op de vorm van kinderopvang. Daarnaast is het van belang dat de verschillende werksoorten ook goed op elkaar aansluiten zodat combinaties van bv. gastouderopvang en kinderdagopvang of buitenschoolse opvang realiseerbaar zijn.

Momenteel kennen we binnen de kinderdagopvang twee soorten van groepssamenstelling, te weten; horizontaal (opgebouwd naar leeftijd 0 tot 2 jaar en 2 tot 4 jaar) en verticaal (met een leeftijdsopbouw van 0 tot 4 jaar).

Beide vormen hebben hun eigen specifieke voor- en nadelen, gerelateerd aan de leeftijd van het kind.

	+++++	-----
Horizontale samenstelling	Voor de jonge kinderen rustige groep. Voor de oudere kinderen veel leeftijdgenoten om mee te spelen	Grote groepssamenstelling Veel kinderen tegelijkertijd aanwezig op de groep Overgang van de ene naar de andere groep Gedurende de hele dag een intensief gebeuren
Verticale samenstelling	Groot huisgezin idee Door verschillende slaaptijden relatief kleine groep. Kinderen blijven 4 jaar in dezelfde groep	Te weinig leeftijdsgenootjes om mee te spelen. Tegen het vierde jaar uitgekeken raken op de groep.

Binnen de kinderopvang zijn de afgelopen jaren veel verschillende stromingen en visie's geweest op welke wijze de activiteiten georganiseerd moeten worden om zoveel mogelijk recht te doen aan de ontwikkeling van het kind.

De visies van breder denken dan het groepsgebeuren op zich alleen willen we hierin onderschrijven, maar tegelijkertijd ook kanttekeningen zetten bij een te brede uitwaaiing van activiteiten binnen de noemer van 'open deuren beleid'.

Centraal blijft voor ons staan dat kinderen zich vertrouwd en veilig voelen binnen de opvangvorm waar ze gebruik van maken en vooral voor de jonge kinderen zal de 'eigen' groep hierin een belangrijk gegeven zijn.

We zien de eigen groep (het grote huisgezin) daarom ook als basis van waaruit het kind activiteiten kan ondernemen waar het op dat moment aan toe is.

De huidige ontwikkeling binnen de nieuw te starten groepen kinderdagopvang om groepen qua leeftijd verticaal samen te stellen (dus maximaal 12 kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar) zal ook worden vertaald naar de huidige horizontale groepen.

Tussen groepen binnen één accommodatie zal een samenwerking moeten ontstaan die qua aanbod van activiteiten meer diversiteit geeft.

Door in het dagprogramma leeftijdgerichte activiteiten binnen de accommodatie aan te bieden, maak je het aantrekkelijk voor de verschillende leeftijdsgroepen.

Peuters uit verschillende groepen kunnen met elkaar activiteiten ondernemen met één leid(st)er, bijvoorbeeld in de speelhal of op het buitenterrein. De peuters hebben zo meer speelkameraadjes, hoeven geen rekening te houden met de jongere kinderen en hebben de ruimte om te spelen. Op de groep ontstaat meer speelruimte voor de andere kinderen. De baby's kunnen met speelkleden op de grond en kunnen de groepsruimte gaan ontdekken. Doordat er op de achtergebleven groep dan minder kinderen zijn kan ook hier eventueel een activiteit geboden worden aan de baby's en dreumesen. Op deze manier kan er meer kindgericht gewerkt worden.

Een dagindeling biedt de kinderen structuur. De kinderen weten zo waar ze aan toe zijn. De baby's hebben hun ritme van thuis. Het is belangrijk dat de kinderen hun dag beginnen en afsluiten in hun eigen groep. Ouders en leidsters kunnen even met elkaar praten en het kind kan in zijn/haar vertrouwde omgeving opstarten en afsluiten.

Tijdens het vrijspelen en de momenten waarin activiteiten geboden worden, kunnen de leidsters optimaal gebruik maken van de ruimtes in en om het gebouw. Men biedt zo variatie, ruimte om te spelen en afwisseling.

De andere activiteiten zoals het aan tafel gaan om te eten, het slapen en de spelmomenten op de groep bieden rust, het samen zijn met eigen groep is veilig en vertrouwd.

Door het omschakelen van een horizontale naar een verticale groep ontstaan meer rustmomenten in de groep omdat de kinderen verschillende ritmes hebben. De baby's hebben andere slaaptijden dan de peuters; ze wisselen elkaar af. In een verticale groep kunnen de kinderen van elkaar leren. De ontwikkeling wordt gestimuleerd door van elkaar af te kijken. Er is continuïteit; de kinderen blijven in dezelfde groep totdat ze naar de basisschool gaan. Ook kinderen uit hetzelfde gezin kunnen opgevangen worden in dezelfde groep. Een verticale groep biedt de leidsters afwisseling. Het nadeel dat kinderen te weinig leeftijdsgenootjes hebben binnen een verticale groep wordt ondervangen door met meerdere groepen leeftijdsgerichte activiteiten te ondernemen.

Daarnaast is het ook mogelijk om de activiteiten voor de oudere kinderen te koppelen aan het peuterspeelzaalwerk.

Om tot een goede integratie en afstemming van werkzaamheden te komen is het noodzakelijk om groepen functioneel aan elkaar te koppelen.

Er worden minimaal twee en maximaal drie groepen aan elkaar gekoppeld binnen eenzelfde locatie. Deze werkeenheden noemen we een team. Binnen de locatie werken teams met elkaar samen.

Leidsters blijven op hun eigen groep werken maar hebben groepsoverstijgende taken (waaronder coördinatie en activiteitenbegeleiding) binnen het team. Daarnaast vindt er een afstemming plaats m.b.t. werktijden, invalregeling, vakantieplanning en alle overige organisatorische zaken. Ook budgetten worden gekoppeld aan een team.

Van de teams verwachten we een zo groot mogelijke zelfsturing binnen de organisatie binnen de afgesproken beleidslijnen en kwaliteitsbeleid.

Het koppelen van groepen zodat zij een team gaan vormen vereist dus een goede samenwerking tussen de leidsters van de betreffende groepen en een goede coaching van de coördinator.

Een paar voorbeelden:

Er zijn twee groepen van 12 kinderen van 0 tot 4 jaar en dus 4 leidsters op een dag aanwezig. Één leidster gaat met een groep 3 jarige peuters iets ondernemen. Per (basis)groep blijft er één leidster voor de baby's en de dreumesen. De vierde leidster kan dan taakgericht te werk gaan. Hetzij een geschikte activiteit voor de baby's of dreumesen, hetzij regelwerk zoals boodschappenlijst en voorbereidingen grote activiteiten enz..

De leidsters kunnen hun kennis samenvoegen, groepsruimten kunnen optimaal benut worden en er komt meer tijd vrij om kindgericht te gaan werken of om extra taken te doen.

Structureel overleg en goede coaching zijn hierbij nodig.

Een mogelijkheid is ook dat peuters uit een verticale groep gebracht worden bij de peuterspeelzaal. De peuterspeelzaal heeft dan standaard enkele plaatsen vrij gehouden voor deze peuters. We denken hierbij aan peuters vanaf 2,5 jaar. Het is voor hen een uitdaging om met leeftijdsgenootjes spelen en gebruik maken van ander speel materiaal. Ook op deze manier wordt op de verticale groep het kinderaantal minder waardoor de leidsters meer kindgericht kunnen werken of andere taken kan uitvoeren.

Om de wachttijden bij de peuterspeelzaal niet op te laten lopen is hiervoor een uitbreiding van voorzieningen noodzakelijk. Een uitbreiding van voorzieningen is eveneens noodzakelijk omdat (conform het landelijke beleid) het aantal kinderen binnen de groep van 20 naar 16 teruggebracht moet worden.

De mogelijkheid is structureel aanwezig om combinaties van kinderopvang te creëren tussen gastouderopvang, kinderdagopvang, buitenschoolse opvang en peuterspeelzaalwerk. Dit zowel in elkaars verlengde dan wel als tijdelijke overbrugging.

Een ouder wil gebruik maken van een gastouder en de peuterspeelzaal. De gastouder brengt en haalt het kind van de peuterspeelzaal.

Het biedt het kind afwisseling in aanbod van spel materiaal en het spelen met leeftijdsgenootjes.

Of de ouder maakt gebruik van gastouderopvang en in de schoolvakantieweken gebruik van de buitenschoolse opvang.

En de vertaling naar een praktijkvoorbeeld:

De dagindeling van een verticale groep na integratie van opvangsoorten.

06.45-09.30 uur	Ouder(s) brengen hun kind. Tot 09.15 uur is er tijd om vrij te spelen, een boekje te lezen of een puzzel/spelletje te doen. Daarna gaan we opruimen. De peuters worden naar de peuterspeelzaal gebracht of één leidster vormt een groep van de aanwezige peuters uit twee verschillende groepen. (van het zelfde team)
09.30-10.00 uur	Aan tafel om een koekje te eten en te drinken. Er wordt een verhaaltje voorgelezen en/of liedjes gezongen. Er is ruimte om eventueel een verjaardag te vieren.
10.00 uur	Kinderen die zindelijk zijn gaan naar de w.c of op een potje, de andere kinderen worden verschoond.
10.15 uur	Vrij spelen binnen/ buiten of er wordt een activiteit aangeboden aan de overgebleven baby's en dreumesen.
11.15 uur	Opruimen. De kinderen gaan aan tafel. De drie jarige peuters komen weer terug naar de basisgroep
11.30 uur	We gaan een boterham eten. Na het eten: <ul style="list-style-type: none">- kinderen gaan plassen of worden verschoond- enkele kinderen worden gebracht/gehaald- er gaan kinderen naar bed- kinderen die niet naar bed gaan, mogen vrij spelen- er wordt schoongemaakt door de leidsters- schriftjes worden geschreven.- peuters die niet naar bed gaan kunnen eventueel naar de peuterspeelzaal of weer met één leidster een eigen groep vormen
14.00-14.30 uur	Kinderen komen uit bed, gaan naar de w.c of worden verschoond en aangekleed.
14.30-15.00 uur	We gaan aan tafel fruit eten. Na het fruit eten wordt er liedjes gezongen of voorgelezen. De kinderen die weg waren zijn inmiddels weer bij hun basisgroep.
15.00 uur	Vrij spelen.
16.30 uur	Opruimen. De kinderen gaan aan tafel om nog iets te drinken en te eten. Daarna wordt er een activiteit aan tafel geboden.
17.00 uur	Kinderen worden geleidelijk opgehaald.

De "Petteflet" biedt ouders de mogelijkheid om gebruik te maken van verschillende werksoorten zonder het halen en brengen van de ene naar de andere vorm van opvang te hoeven organiseren. Tevens is door een dergelijke variabele kindplaats de opvang (in b.v. vakantieperioden) gegarandeerd. Hoewel de voorzieningen nu ook al toegankelijk zijn voor kinderen met een lichamelijke en/of verstandelijke handicap zal dit verder uitgebouwd moeten worden. Binnen de huidige nieuwbouw en verbouw activiteiten worden hiervoor de noodzakelijke voorzieningen aangebracht.

Binnen de integratie van voorzieningen moet niet allen gekeken worden naar de activiteiten maar ook naar de mogelijkheden om combinaties binnen de bestaande en nieuw te realiseren voorzieningen te maken.

Een peuterspeelzaal en een buitenschoolse opvang bieden op verschillende tijden hun diensten waardoor er gebruik gemaakt kan worden van dezelfde ruimte. Een buitenschoolse opvang biedt voor school, tussen de middag en na school opvang. De peuterspeelzaal biedt onderschooltijd "opvang".

Het is echter niet eenvoudig om het gebruik van dezelfde voorziening door verschillende leeftijdsgroepen in elkaar te schuiven. Het stelt hoge eisen aan de inrichting (waaronder het meubilair) en de mogelijkheid om een variatie aan activiteiten aan te bieden.

Voor kinderen uit de bovenbouw vinden we deze integratie door zowel de reële als beleefde beperkingen niet realiseerbaar.

Er wordt een variatie van spel materiaal geboden. De onderbouw kinderen vinden het vaak nog leuk om met speelgoed van de peuters te spelen; het voelt vertrouwd en biedt veiligheid. De 'oudere' peuters zijn soms uitgekeken op hun speelgoed en vinden het een uitdaging om met speelgoed te spelen van de schoolkinderen.

Er moeten dan meerdere deuren naar de hal zijn om bij overlapping van tijden de verkeersstromen goed te kunnen leiden, zodat de ene groep er in kan en de andere groep er uit kan zonder van elkaar "last" te hebben. Groepsindeling moet aangepast worden op 2 verschillende doelgroepen, dus naar behoefte van

het kind. (peuter, onderbouw basisschool) er moet ruimte zijn waar ieder zijn eigen knutselwerkjes en dingetjes kan opbergen zodat een ander er geen "last" van heeft. Goed overleg tussen beide groepen is van groot belang.

Belangrijke voorwaarde om tot een integratie van voorzieningen te komen is dat er een eenduidige afstemming is in het kwaliteitsniveau en de tarieven van de verschillende voorzieningen. Hierbij zal binnen het peuterspeelzaalwerk nog een inhaalslag plaats moeten vinden die niet alleen door de stichting gefinancierd kan worden. Echter in de lijn van landelijke tendens tot professionalisering van het peuterspeelzaalwerk en de recente VVE ontwikkelingen zal deze inhaalslag naar verwachting in 2004 gerealiseerd zijn.

Integratie van voorzieningen en activiteiten zal niet alleen binnen de organisatie plaats moeten vinden. We zullen actief ons netwerk uit moeten breiden naar andere voorzieningen gerelateerd aan het jeugd, jongerenwerk en onderwijs. Ook de aanzet die al is gemaakt tot netwerkvorming van die voorzieningen in de netwerkvorming rondom ouder en kind, waaronder Rivas (consultatiebureau), Gemeenten (afd. sociale zaken), basisonderwijs e.d. zal verder uitgebouwd moeten worden.

Consequenties voor de organisatiestructuur

Essentieel is dat de aansturing van de organisatie omgevormd wordt van sector gericht naar locatiegericht (waarbij het aantal locaties per coördinator afhankelijk is van de totale omvang).

Het MT zal bestaan uit een directeur en de diverse (locatie) coördinatoren. Voor de uitvoerende werkzaamheden op het gebied van plaatsing, (personeels)administratie en (kwaliteits)registratie zullen medewerkers worden aangesteld.

M.b.t. het werkgebied van de coördinatoren zijn de volgende criteria als uitgangspunt genomen:

- coördinatoren sturen zo mogelijk verschillende werksoorten aan en hebben daarnaast specifieke taken/aandachtsgebieden. Hierbij is uitgegaan van de werksoorten KDV, BSO en PSZ;
- van groepsleiding/teams wordt een grote mate van zelfstandigheid verwacht;
- elke 2 groepen (max. 3 groepen) vormen samen 1 team;
- afgebakende (management)taken kunnen waar mogelijk en gewenst gedelegeerd worden aan groepsleid(st)ers.

De voorwaarden waaronder geïntegreerde aansturing mogelijk zijn voor alle werksoorten:

- De coördinator moet kennis van zaken hebben van de (nieuwe ontwikkelingen op het gebied van) verschillende werksoorten en hier een actieve bijdrage aan leveren (hierbij kan het een keus zijn dat een coördinator een bepaalde werksoort als speciaal aandachtsgebied heeft, d.w.z. zich in de ontwikkelingen binnen die werksoort meer verdiept);
- De huidige zelfstandigheid van de teams moet gewaarborgd blijven en daar waar mogelijk worden uitgebreid;
- Zaken die nu goed lopen moeten niet veranderd worden, tenzij geoptimaliseerd.

Binnen de functiebeschrijving van coördinator zijn verschillende soorten taken te onderscheiden. De nadruk ligt echter op integraal management. Dit houdt in dat er taken zijn op het gebied van: personeel; informatie; organisatie; financiën; huisvesting.

Het accent van de functie van coördinator ligt op de algemene taken en niet op de groeps/teamgebonden taken.

De taken kunnen in 3 soorten onderscheiden worden:

- Algemene taken (voor elke coördinator gelijk)
- Groeps/teamgebonden taken (afhankelijk van het aantal en soort -wat betreft werksoort- groepen)
- Specifieke taken (spelen niet op elke locatie en/of bij elke werksoort).

Algemene taken:

- Overlegvormen (MT-overleg, locatieoverleg e.d. + voorbereiding en planning) hiervan);
- Coördinatie/aansturing van de werkprocessen;
- Formatieplanning;
- Arbobeleid;

- Pedagogisch- en ouderbeleid;
- Opleidingen en deskundigheidsbevordering;
- Overige beleidsvoorbereiding;
- Inventaris en accommodatie;
- Externe contacten;
- Budgetbeheer en administratie;
- Contacten met de oudercommissie;
- Kwaliteitsbewaking;
- Post en telefoon;
- Dossiervorming en klachtbehandeling.

Groeps/teamgebonden taken

(de tijdsinvestering is afhankelijk van het aantal groepen/teams)

- Teamoverleg;
- Planning personele bezetting per groep;
- Werving en selectie;
- Ziekteverzuimbegeleiding;
- Personeelsbegeleiding (o.a. functioneringsgesprekken);
- Uitvoering plaatsingsbeleid;
- Oudercontacten;
- Inventarisatie tevredenheidonderzoeken 'Einde opvang'.

Specifieke taken voor coördinatoren

(afhankelijk van de locatie)

- Voor- en vroegschoolse educatie;
- Contacten met de gemeente;
- Uitbreidingsprojecten
- Dislocatie (extra reistijd)
- Overige projecten.

Speciale aandachtsgebieden

Elke coördinator heeft naast de taken volgens de functieomschrijving nog taken c.q. projecten als aandachtsgebied of ter coördinatie die de eigen locatie(s) overstijgen.

Ook GOB-coördinatoren kunnen specifieke aandachtsgebieden hebben, die los staan van het GOB.

Zoals bijvoorbeeld:

- voorschoolse vorming;
- voor- en vroegschoolse educatie;
- coördineren vakantieprogramma's;
- kwaliteitsbeleid;
- beroepspraktijkvorming;
- invalpool (specifiek teamoverstijgende vakantieplanning);
- extra verdiepen in (de nieuwe ontwikkelingen van) een werksoort;
- interne audits;
- arbobeleid.

Het kan ook een keus zijn om verschillende speciale aandachtsgebieden door groepsleid(st)ers te laten coördineren/uitvoeren, onder de verantwoordelijkheid van een coördinator. (Zoals nu gebeurt met het project 'voorschoolse vorming')

Van teams wordt een grote mate van zelfstandigheid verwacht.

De volgende taken kunnen worden gedelegeerd aan de groepen/ teams:

- oudercontacten, in de vorm van informatiegesprekken en rondleidingen (en al dan niet de intake);
- aanvullende overeenkomsten BSO afsluiten met ouders;
- archiveren (op de eigen groep);
- kasboek/budgetbeheer;
- behandelen aanvragen incidentele extra dagdelen opvang;
- roosters maken;

- inval regelen (m.u.v. vakantie-inval);
- inkoop en controle van leveranties;
- contacten met derden i.v.m. groepsactiviteiten (bibliotheek, scholen);
- ouderavonden.

De volgende voorwaarden zijn nodig om groepen/teams zo zelfstandig mogelijk te laten functioneren:

- duidelijke taak/functieomschrijving;
- extra taakuren per team;
- een goed informatiesysteem, zodat op tijd (door de coördinator) bijgestuurd kan worden (bezettingcijfers, ziekteverzuimcijfers, budgetoverzichten e.d.);
- duidelijk en eenduidig beleid;
- korte en duidelijke communicatielijnen;
- goede begeleiding van de medewerkers bij de uitvoering van de werkzaamheden; ondersteuning bij het uitoefenen van de functie en het wederzijds geven van feedback;
- scholing;
- functioneringsgesprekken/teamevaluaties.

Om de zelfstandigheid te waarborgen en de aansturing voor een coördinator te vergemakkelijken kan gekozen worden voor een leid(st)er als 'aanspreekpunt' per team binnen een locatie.

Deze leid(st)er draagt met name zorg voor de communicatie tussen de groepsleiding en de coördinator. De eerder genoemde extra taken per groep/team worden verdeeld over alle groeps/teamleden. De taken kunnen rouleren binnen het team.

Het is niet de bedoeling dat het 'aanspreekpunt' deze taken op zich neemt.

Actualiseren van de taakomschrijvingen en het invoegen van groepsoverstijgende taken is hiervoor noodzakelijk.

Urennormering van de coördinatoren

Om te komen tot een goede urennormering van coördinatoren wordt van de volgende uitgangspunten uitgegaan:

- integraal management conform een duidelijke functiebeschrijving voor coördinator;
- minimale omvang dienstverband van 24 uur; voor elke kdv- en bso groep eenzelfde aantal uren ter beschikking evenals voor elke peuterspeelzaalgroep;
- de werkweek van een coördinator wordt verdeeld over minimaal 3 dagen, waarbij de dagen evenredig verspreid worden over de week.

Model uren inzet coördinator

Als uitgangspunt wordt een x aantal uren berekend voor algemene taken, aangevuld met x uur per groep.

- Psz 1,5 uur per groep (omgerekend bijna 2 uur per groep in de openingsweken)
- Bso 2,0 uur per groep
- Kdv 3 uur per groep
- Per team (max. 3 groepen) 0,5 uur
- Algemene taken 6,0 uur

De nadruk wordt hierbij gelegd op de algemene taken, waarbij een verschil in uren toekenning wordt gemaakt tussen grote en kleine vestigingen. Dit in verband met de complexe processen die kunnen ontstaan op grote vestigingen.

Urennormering speciale aandachtsgebieden

De urennormering betreffende de speciale aandachtsgebieden is afhankelijk van het soort aandachtsgebied.

Daarnaast zal ook rekening gehouden moeten worden met het feit dat een aandachtsgebied waarvoor het beleid nog ontwikkeld en geïmplementeerd moet worden, veel meer uren in beslag zal nemen dan een aandachtsgebied dat al verankerd is in de organisatie.

Moet er nog beleid (verder) ontwikkeld worden, dan zal daar (tijdelijk) een grotere tijdsinvestering tegenover staan.

Hetzelfde geldt voor de zelfstandigheid van de teams.

Hoe zelfstandiger het team functioneert, des te meer tijd houdt de coördinator over voor andere zaken.

Het proces van de verzelfstandiging zal echter juist een extra tijdsinvestering van de coördinator vragen.

In de komende periode zullen deze zaken verder overwogen worden om in een tijdsplanning uit te gaan zetten.

Ons primaire doel ligt nu op de integratie van de verschillende voorzieningen en het creëren van die voorwaarden die noodzakelijk zijn om dit te kunnen realiseren.

Bijlage 1 Pilots

Het project integratie peuterspeelzaalwerk-kinderopvang is uitgevoerd door ZOK/JSO in samenwerking met het NIZW en gesubsidieerd door de provincie Zuid-Holland.

Het doel van het project was een praktijkonderzoek te doen naar de mogelijkheden van integratie tussen kinderopvang en peuterspeelzaalwerk. Op drie pilotlocaties is hiermee geëxperimenteerd. Sliedrecht/Leerdam (ieder een deel van de projectperiode), Moordrecht, s'-Gravenzande.

's-Gravenzande

Stichting Kinderopvang Okidoki

Contactpersonen: Margreet van der Poll, Claudine Lagrauw

Koningin Julianaweg 59a

2691 GC 's-Gravenzande

Telefoon: 0174 441510

E-mail: m.elema@kabelfoon.nl

Peuterspeelzaal Pippeloën

Contactpersoon: Elly Aalbrecht

Van Kest Wittensstraat 3

2691 XD 's-Gravenzande

0174- 526069

E-mail: gpaal@kabelfoon.nl

Moordrecht

SZK, Stichting Zoetermeerse Kinderopvang

Contactpersoon: Els van Petegem

Engelandlaan 226

2711 DX Zoetermeer

Telefoon: 079 3461137

E-mail: e.petegem@skz.nl

Leerdam

SKCN in Leerdam

Contactpersoon: Willemien Aussems

Tiendweg 11 b

4142_EG Leerdam

(035) -639553

E-mail: SKN@wanadoo.nl

Sliedrecht

Stichting Kinderopvang De Petteflet

Contactpersoon: Lourens van de Berg

Postbus 129

3360 AC Sliedrecht

0184-421451

E-mail: info@petteflet.nl

Het project integratie peuterspeelzaalwerk- kinderopvang van het NIZW is uitgevoerd in de periode 2002-2003. Hierin hebben zes organisaties informatie uitgewisseld en gedeeld met het NIZW

Kion,

Contactpersonen: Yolanda de Ridder, Annette Mullink
Dominicanenstraat 91
6521 KB Nijmegen
E-mail: y.de.ridder@kion.nl, a.mullink@kion.nl

St. Kinderopvang de Bevelanden

Contactpersonen Paul Smeets en Atie Roovers
Postbus 328
4460 AS Goes
E-mail: P.Smeets@kinderopvangdebevelanden.nl
E-mail: kdbkapreim@zeelandnet.nl

St. Kinderopvang Noord Westhoek

Contactpersonen: Jolanda Franken, Conny Lakeman, Miranda Bourgonje
Postbus 272
4761 AG Zevenbergen
E-mail: westhoek@concepts.nl

St. Kinderopvang Drieluik

Contactpersoon: Lia de Groot
Beatrixlaan 27
7861 AG Oosterhesselen
E-mail: info@drieluikkinderopvang.nl

Kobergroep

Contactpersoon:
Tanja Sloomans
Pastoor Doensstraat 5
4854 CP Bavel
E-mail: tsloomans@kobergroep.nl

Humanitas,

Contactpersonen: Marianne Daamen, Pieta Reinsma, Leonie Heutz
Postbus 25
6566 ZG Millingen ad Rijn
E-mail: mdaamen@kov.humanitas.nl, preinsma@kov.humanitas.nl, lheutz@kov.humanitas.nl

Bijlage 2 Checklist "Voordelen van integratie"

(voor discussie met de toehoorders. Vraagstelling: zien wij dit punt als een voordeel voor ons?)

1. Geïntegreerde voorziening

- Eén loket voor de ouders
- Eén inhoudelijke aanpak per vestiging PSZ/KDV
- Een gezamenlijk aanbod aan kinderen en ouders
- Integratie van verschillende culturen
- Eén aansturingstructuur

2. Kwaliteitsverhoging van de sector 0-4 jaar

- Uitwisselen van kennis en ervaring
- Leren van elkaar
- Versterking van de branche

3. Kwaliteitsverhoging aanbod aan kinderen en ouders

- Driejarigen van het KDV een extra uitdaging bieden
- Leeftijdsgerichte activiteiten bieden in KDV en PSZ
- Meer keuzemogelijkheid en uitdaging aan peuters bieden
- Gerichte activiteiten in kleine groepjes aanbieden
- Opvangmogelijkheid voor sommige PSZ-kinderen bieden
- Combinatie van gestructureerde activiteiten en gewoon vrij spelen
- VVE-aanbod ook voor KDV-kinderen

4. Efficiency en personele overwegingen

- Meer flexibiliteit in gebruik van ruimte
- Efficiënt gebruik van de ruimtes
- Flexibele inzet van leidsters
- Beter gebruik van de beschikbare capaciteit
- Meer contracturen door combifuncties
- Behouden personeel via combinatiefuncties
- Aantrekkelijker werk aanbieden aan leidsters
- Bezetting BSO verhogen (met driejarigen)
- Wachtlijstkinderen PSZ eerder kunnen helpen

Bijlage 3 De stellingen⁴

1. De peuterspeelzalen kunnen veel beter samen met de scholen gaan integreren.

Ja **Nee** **Discussie**

2. Eén basisvoorziening voor kinderen van 0 tot 4 (6) jaar in hun eigen buurt is ideaal voor ouders en kinderen.

Ja **Nee** **Discussie**

3. Samenwerken met een peuterspeelzaal gaat nooit lukken, wij werken heel anders in het dagverblijf.

Ja **Nee** **Discussie**

4. De eigenheid van de peuterspeelzaal/ kinderdagverblijf verdwijnt als we samen gaan met het kinderdagverblijf/peuterspeelzaal.

Ja **Nee** **Discussie**

5. Ouders zullen blij zijn met het samengaan van peuterspeelzalen en kinderdagverblijven.

Ja **Nee** **Discussie**

6. Wij worden een sterke werksoort als we samengaan met de kinderopvang/peuterspeelzaalwerk.

Ja **Nee** **Discussie**

7. Kinderdagverblijven/peuterspeelzalen willen vast graag met ons samenwerken.

Ja **Nee** **Discussie**

⁴ Omcirkel het antwoord van het groepje

Bijlage 4 Combinatiefuncties

Voormalig ZOK (nu JSO) is in 2003 gestart met een project combifuncties. Het project wordt uitgevoerd in opdracht van en gesubsidieerd door de Provincie Zuid-Holland. Eind 2004 zijn de resultaten hiervan bekend. Voor meer informatie over het project en de publicatie kunt u kijken op www.jsn.nl

Welk vertrekpunt kiest u?

Alvorens in te gaan op verschillende mogelijkheden voor het aanbieden van combiatiefuncties is het belangrijk om stil te staan bij de definiëring ervan. In praktijk blijkt dat het werkveld combinaties van functies en taakonderdelen heel vanzelfsprekend vindt zonder het een combiatiefunctie te noemen. ZOK heeft zich verdiept in de definiëring van een combiatiefunctie. Het gaat hierbij om: " *Twee of meerdere functies bekleden binnen of buiten de eigen organisatie en / of betrokken sectoren, uitgeoefend door één persoon. Een combiatiefunctie dient in onze ogen een gezamenlijk doel en meerwaarde te hebben voor de doelgroepen (organisatie, combimedewerker, ouder, kind).*

Voorbeelden hiervan zijn :

- Een speelzaalleidster werkt ook in de BSO;
- Een onderwijsassistent coördineert het overblijven;
- Een onderwijsassistent werkt ook in de peuterspeelzaal;
- Een BSO leidster werkt ook in het onderwijs, als onderwijsassistent of als coördinator van het overblijven."

In de buitenschoolse opvang (BSO) vormen de werktijden vaak de aanleiding om combiatiefuncties te realiseren. Groepsleiding werkt in de regel op schooldagen tussen 15 en 18 uur, in schoolvakantie fulltime. Door de minimale werktijden is het een baan met weinig inkomen. Is het mogelijk om deze medewerkers in te zetten voor het werken met schoolkinderen op andere delen van de dag? Het binden en behouden van BSO-leiding vormt regelmatig het begin van het onderzoeken van de mogelijkheden voor combiatiefuncties, zowel in de eigen organisatie als organisatieoverstijgend.

Afhankelijk van uw visie op het creëren van combiatiefuncties zoekt u passende oplossingen en samenwerkingspartners. Stel dat u het aanbieden van een sluitend opvangarrangement voor kinderen belangrijk vindt, dan zult u wellicht starten met de mogelijkheden om een combinatie met het overblijven (TSO) te maken. Indien u als bredere welzijnsorganisatie meerdere werksoorten heeft, start u wellicht met het zoeken van passende combiatiemogelijkheden in de eigen organisatie.

Voor elk vertrekpunt geldt: het is belangrijk om een keuze te maken vanuit een meerwaarde. Het bieden van combiatiefuncties is een middel om een ander doel te bereiken. Het geval van het integreren van peuterspeelzaalwerk en kinderopvang zal dat in ieder geval verbetering en versterking van de samenwerking zijn.

Sluitende dagarrangementen

Een aanbod van sluitende dagarrangementen vraagt om het aan elkaar koppelen van opvangschakels. Volgens het genoemde onderzoek uit 2001 kunnen er een aantal gezamenlijk voordelen mee behaald worden:

- Bieden van langere en beter aaneengesloten werktijden / volwaardigere functies;
- Het combineren van functies legt een basis voor kwaliteitsverhoging;
- Verlichting van de werkdruk van onderwijsgevend personeel;
- Door middel van taakverbreding en taakdifferentiatie meer carrièreperspectief bieden;
- Voordeel voor kinderen door continuïteit van de pedagogische begeleiding.

Arbeidsrechtelijke mogelijkheden

In de verschillende sectoren worden met andere CAO's en arbeidsvoorwaarden gewerkt.

Organisatieoverstijgende combiatiefuncties hebben dus altijd te maken met arbeidsrechtelijke knelpunten. Deze worden regelmatig als onmogelijkheden benoemd. De barrières zouden het onmogelijk maken combiatiefuncties te realiseren.

Het gaat hierbij bijvoorbeeld om de volgende vragen:

- Als er sprake is van twee werkgevers, hoe regel je dat?
- Werknemer heeft twee werkplekken, maar wil één contract. Wat zijn de mogelijkheden?

- Twee werkgevers: hoe werkt dat belastingtechnisch voor werknemer en werkgever?
- Het onderwijs, de kinderopvang en het welzijnswerk hanteren alle drie een eigen CAO. Hoe ga je om met de verschillende CAO regelingen?
- Hoe ga je om met de verschillende functieomschrijvingen en salarisniveaus?
- Kinderopvangvoorzieningen zijn het hele jaar open (ook in schoolvakanties). Hoe regel je dat met vakanties van het basisonderwijs? Wanneer kan de combimedewerker vakantie nemen?
- Wat te doen als de groepsleidster zich 's morgens ziek meldt, wie moet er dan zorgen voor vervanging en wie draait er op voor de extra kosten?
- Hoe werkt de aansprakelijkheid(verzekering) met verschillende werkgevers?
- Hoe zit het met de BTW bij twee contracten en bij detachering?

In het najaar 2003 heeft ZOK samen met Werkweb⁵ is de special " Aan de slag met combifuncties" ontwikkeld. Hierin staan de mogelijkheden om tot realisatie van combinatiefuncties te komen benoemd. U kunt deze uitgave downloaden via de volgende route:

www.jsn.nl

- kies voor projecten
- kies voor combifuncties
- klik op de link naar werkweb
- op de website van werkweb klik u op actualiteiten en gaat u naar rechts
- kies voor combifuncties BSO
- onderaan deze webpagina kunt u de special downloaden.

Met het verschijnen van deze special omtrent arbeidsrechtelijke mogelijkheden is het antwoord op het grootste knelpunt nog niet gevonden. Sociale partners zullen samen moeten werken aan harmonisering van de verschillende CAO's. Voor het goed inbedden van combinatiefuncties in onderwijs, kinderopvang en welzijn zou het het mooiste zijn als elke van de genoemde CAO's een gelijke taak- en functieomschrijving van deze functie bevat, met een vergelijkbaar salaris- en opleidingsniveau. In praktijk zou het dan niet uitmaken onder welke CAO de combinatiemedewerker werkzaam is. De organisatie die het meeste uren (grootste aandeel) biedt zou dan de " thuisbasis" voor een combinatiemedewerker kunnen zijn.

Het is aan de sociale partners (landelijk) om deze ontwikkelingen verder op te pakken en vorm te geven.

Mogelijkheden en opleidingen

Er zijn verschillende mogelijkheden om combinaties te maken van meerdere functies en taakonderdelen. Als wij kijken naar de werksoorten zijn er een aantal voor de hand liggende combinaties te maken.

Er liggen twee verschillende visies aan het maken van combinatiemogelijkheden ten grondslag:

1. Uitgaande van een gelijk opleidingsniveau. Zo worden knelpunten in verschillende inschalingen zoveel mogelijk voorkomen;
2. Koppelen van verschillende aspecten van het sluitend dagarrangement: opvang en vrije tijd taken bundelen, onderwijs en vormende taken bundelen.

Op basis van bovenstaande uitgangspunten zijn de volgende combinatiemogelijkheden mogelijk:

Opvang en vrije tijd	Onderwijs en vorming
BSO / SCW / Sport / TSO	Onderwijsassistent, psz, VVE

Niveau 3 opleidingen	Niveau 4 opleidingen
Sport en bewegen (3) en BSO / KDV / psz	Sport en bewegen (4) en SCW
Sport en bewegen (3) en klassenassistent	SCW en onderwijsassistent
Gehandicaptenzorg / KDV- BSO – psz en klassenassistent	SCW en onderwijsassistent (VVE) ⁶
BSO / KDV en klassenassistent	Sport en bewegen (4) en OA
BSO / KDV / psz	

⁵ Werkweb is het regionale steunpunt A & O Net in Zuid-Holland en wordt gesubsidieerd door het Sectorfonds Zorg en Welzijn.

⁶ In sommige gemeenten wordt voor de tweede leidster of leerkracht in een VVE groep (onderbouw basisschool / psz) niveau 4 vereist.

Switchen

Het werken in een combinatiefunctie vraagt om het flexibel en creatief om kunnen gaan met verschillende rollen, passend bij de eigenheid van de functie. Dat vraagt om het vermogen om te kunnen schakelen, in te leven in verschillende situaties, open te communiceren met elkaar, om te kunnen gaan met eigen taken en verantwoordelijkheden, leidend en volgend kunnen zijn et cetera. In praktijk blijkt dat de medewerkers zelf daar heel verschillend mee om gaan. De signalen variëren van "gewoon de knop omzetten" tot het opzeggen van een deel van het contract omdat het switchen te belastend is. De aard van de medewerker zelf speelt hier een rol in. Toch is het voor (samenwerkende) organisaties belangrijk om hier goed over na te denken en aandacht aan te besteden in de selectie.

Checklist

In het kader van het combiproject heeft JSO een checklist ontwikkeld van verschillende items die een rol spelen bij het creëren van combinatiefuncties. De checklist gebruikt u om uw mogelijkheden uit te werken en als overzicht of u niets vergeten bent. U dient het aan te vullen met voor u relevante zaken (lokaal bepaald). De checklist is een document dat nog in ontwikkeling is, toch wilden we u de aandachtspunten niet onthouden. De checklist is aan het einde van dit hoofdstuk opgenomen.

Checklist invoeren combifuncties in onderwijs, kinderopvang en welzijn

Samenwerken en combifuncties creëren

- Doel samenwerking en combifuncties formuleren
- Combi mogelijkheden uitzetten en benoemen, waarom deze combinatie(s)?
- Draagvlak en meerwaarde in betrokken organisaties peilen / creëren / vergroten
- Competentieprofiel samenstellen (kennis, vaardigheden en gedrag)

Afspraken

Organisatie culturen bespreken (zachte kant)

- Omgaan met kinderen / afstemmen pedagogisch klimaat
- Cultuur
- Verwachtingen, rol van de combimedewerker
- Wijze van contact
- Zelfstandigheid functie
- Betrokkenheid combimedewerker bij informele communicatie

Samenwerkingsafspraken maken

- Overeenkomsten in CAO's doornemen
- Begeleiding combimedewerker (voortgang, aanspreekpunt, formele werkgever)
- Zorgen voor vervanging bij ziekte (verantwoordelijkheid)
- Loondoorbetaling bij ziekte
- Opnemen van vakantie en verlof en arbeidstijdenwet
- Functiewaardering en inschaling
- Aansprakelijkheidsverzekering
- Ziekenfonds

Gezamenlijk contractvorm kiezen en financiële afwikkeling

- Twee arbeidsovereenkomsten en twee werkgevers, onderlinge verbinding in contracten benoemen
- Detacheringsovereenkomst (twee opties mogelijk)
- Werkgeversinstituut inschakelen
- Gemeente betaalt loonkosten combimedewerker in brede school traject
- Ontheffing van de CAO Kinderopvang of Welzijn
- Intern verrekenen van uren

Communicatie

- Communicatieplan opstellen en uitvoeren
- Behoeftepeiling houden onder personeel

Begeleiding

Begeleidingsmodel ontwikkelen

- Omgaan met cultuurverschillen (werkvloer / afspraken maken)
- Voortgang, aansturing, (bij)scholing
- Formeel aanspreekpunt
- Rol werkgever nader omschrijven
- Rol werkaanstaander met verantwoordelijkheden omschrijven
- Stagebeleid ontwikkelen

Profiel maken, procedure opstellen, sollicitatie commissie samenstellen, inwerkplan maken

- Sollicitatieprocedure beschrijven
- Gezamenlijk selectie criteria opstellen
- Beknopte functie- en taakomschrijving maken
- Beschrijven benodigde opleiding(en), EVC of aanvullende modules en losse trainingen.
- Aantrekkelijk maken: veel vaardigheden en kennis nodig voor de functie: welke ruimte bieden wij?
- Vacaturetekst schrijven
- Wervingsplan opstellen: waar en hoe werven? Interne werving / externe werving
- Gezamenlijk adverteren met één vacature
- Sollicitatiegesprek voeren
- Aandacht besteden aan inschaling / arbeidsvoorwaarden
- Afspraken maken over opzeggen van één deel van het contract (onderlinge verbinding tussen 2 aanstellingen regelen)

Informatie voor combimedewerker

- Informatie verstrekken aan (potentiële) combimedewerker
- Pensioen & Belastingdienst

Inwerken

Evaluatieprocedure vaststellen

- Doel: visie voor ogen houden, meerwaarde combinatiefunctie, gezamenlijk pedagogische klimaat, behoud personeel
- Periodiek gesprekken uitvoeren
- Samenwerking: afspraken en contractvorm bijsturen

Bron: werkmateriaal pilots / combifuncties in onderwijs, kinderopvang en welzijn, ZOK, 2003